№ 194 ԿԻՐԱԿԻ, 2 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻ

1912
ՔԱՌԱՍՈՒՆՄԷԿԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ԿԻՐԱԿԻ, 2 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻ № 194

...գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը
... 7 ամսվանը 6 րուբլի.
... համարները ԱՄԷՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.
...մ գրվում են խմբագրատանը.
...ն՝ Тифлисъ, редакція „Мшакъ" Сергіевская ул., № 5.
Tiflis, Rédaction „Mschak"
Խմբագրատան տելեֆոն № 2—53.

ՄՇԱԿ

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—3 (բացի կիրակի և տօն օրերից).
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամէն լեզուով
Յայտարարութիւնների համար վճարւում են իւրաքանչիւր տողատեղին 20 կոպէկ.
Տպարանի տելեֆոն № 67.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՄՇԱԿ
ՔԱՌԱՍՈՒՆՄԷԿԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Հասցէն՝ ТИФЛИСЪ, Редакція „МШАКЪ". TIFLIS, Rédaktion du journal „MSHAK".
Յայտարարութիւնների համար պէտք վճարել I երեսի վրա իւրաքանչիւր տողատեղին (պետիտ)—20 կ., IV երեսի վրա—10 կոպ.
Կովկասից դուրս գտնվող անձերի և հիմնարկութիւնների յայտարարութիւնները բացառապէս ընդունվում են՝ Մոսկվայում—Центральная Контора Объявленій Торгов. Дома Л. и Э. Метцль и К°, Мясницкая, д. Сытова, և նրա բաժանմունքներում—Պետերբուրգում՝ Морская, 11, Վարշավայում՝ Маршальковская, 130, Վիլնօյում՝ Большая, 38, Պարիզում՝ 8 Площадь Биржи.
ԱՊԱՌԻԿ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԿԱՄ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ՉԷ ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ

ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻ 1-ԻՑ ՄԻՆՉԵՒ ՏԱՐՎԱՑ ՎԵՐՋԸ 4 ՌՈՒԲԼԻ.

Սեպտեմբ. 1-ից մինչև հոկտ. 1-ը 85 կ. Հասցէն փոխելու համար պէտք է ուղարկել նաև հին հասցէն և 40 կ. նամականիշ. ՀԻՆ ՀԱՍՑԷՆ և 40 կ. չուղարկողների խնդիրները՝ հասցէն փոխելու վերաբերմամբ՝ ԿԸ ԹՈՂՆՎԵՆ ԱՆՀԵՏԵՒԱՆՔ.

ՕՐԻՈՐԴ ԹԱՀԹԱՃԵԱՆ

Վերադառնալով ամարանոցից՝ շարունակում է դասեր տալ դաշնամուրի վրա. Հասցէն՝ Грибоѣдовск. 13, кв. 7. Կարելի է տեսնել առ. ժամը 10—12-ը.
(հ.կ.) առ. 632. 6—2

ԴՊՐՈՑ-ՊԱՆՍԻՕՆ ԵՒ ՄԱՆԿԱԿԱՆ ՊԱՐՏԷԶ
ԵՐ. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆԻ

Բէբուտովսկայա, № 5.
Ընդունվում են տղայ և աղջիկ և պատրաստվում բոլոր միջնակարգ դպրոցների համար.
(ա. օ.) առ. 636. 5—3

По умѣреннымъ цѣнамъ
Новѣйшихъ изящныхъ рисунковъ
ПОЛНОМѢРНЫЕ
ОБОИ
ФАБР. СКЛАДЪ
МАНГИКІАНА
ПУШКИНСКАЯ № 7.
(հ. կ.) 291. 50—35

ԹԻՖԼԻՍԻ
ՔԱՂԱՔԱՅԻՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ

հրաւիրում է այն անձանց, որոնք ցանկանում են իրանց վրա վերցնել քաղաքային երկու հիւանդանոցների՝ Արամեանի և Ալէքսանդրովսկի, երկու ապաստարանների՝ ծննդաբերական, հոգեկան հիւանդների և քաղաքային Միքայէլեան արհեստաւորաց դպրոցի ուտեստեղէնի մատակարարումը. Մսի, հացի և կաթի մատակարարութեան համար կարելի է տալ առանձին յայտարարութիւններ. Պայմանների և կոնդիցիայի ծրագրերի և միւս բոլոր անհրաժեշտ տեղեկութիւնների մասին կարելի է դիմել քաղաքային վարչութեան միջերային բաժանմունքը. Յայտարարութիւնները գցվում են վարչութեան I բաժանմունքում նրանց համար յատկացված արկղը. Յայտարարութիւնները կարելի է տալ մինչև սեպտեմբերի 10-ը.
(առ.) 642. 3—1

ԲԺԻՇԿ
Գ. Ն. ՄԱՂԱՔԵԱՆ

Վերադառնալով ամարանոցից վերսկսեց հիւանդների ընդունելութիւնը.
ՆԵՐՔԻՆ ԵՒ ԵՐԵԽԱՅՈՑ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
Առանձնապէս ՍՏԱՄՈՔՍԻ և ԱՂԻՔՆԵՐԻ
Ընդունելութիւնը ամէն օր) 10—11 ժ. առ. (երեխաների)) 5—7 ժ. երեկ. (ընդհանուր)
Միքայէլեան փող., № 36. տելեֆոն 388.
(ե.հ.կ.) առ. 606. 10—6

ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ
ՀԱՆՔԱՅԻՆ ՋՐԵՐ

Պահանջեցէք ամէնուրեք! ԲՈՒԺԻՉ

Առ. և Ա. Մ. „ՆԱՐԶԱՆ" | Սեղանատան | „ԷՍՍԷՆՏՈՒԿԻ № 20."

ԷՍՍԵՆՏՈՒԿԵԱՆ (աղի-ալկալեան) №№ 4, 4 նոր, 6, 17, 18, 18 բիւվ. 2, 19, ԲԱՏԱԼԻՆԵԱՆ (անփոխարինելի լուծողական). ՍՄԻՐՆՈՎԵԱՆ-ԵՐԿԱԹԱՅԻՆ (պարունակում է մկնդեղ). ԷՍՍԵՆՏՈՒԿԵԱՆ ԼԷՊԵՇԿԱՆԵՐ (վերացնում է տապը). ԷՍՍԵՆՏՈՒԿԵԱՆ ԱՂ (փոխարինում է № 17 ջրին).

ՋՐԵՐԻ ԵՒ ՄԹԵՐՔՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ ԴԻՄԵԼ ՊԵՏԱԿԱՆ ՊԱՀԵՍՏԻՆ—ТИФЛИСЪ, Гановская, д. Гургенова, №№ 8—10. Тел. 898.
Գլխաւոր պահեստը Վարչութեան կից՝ Պեատիգորսկում. Պրէյս-կուրանտները ձրի. Դիմել՝ Пятигорскъ, Управленіе водъ.
(կ.) առ. 224. 39—22

ԱՏԱՄՆԱԲՈՒԺԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑ

բժ. Պրոժէյկոյի Նիէմում, Բէյաբարկա № 5. Դպրոցին կից կայ կլինիկա և Րենտգէնեան կաբինէտ.
Դասատուները համալսարանի պրոֆեսորներ են և դոցէնտներ. Խնդիրների ընդունելութիւնը մինչև սեպտ. 30-ը.
(կ.) առ. (Вил. 51482) 3—3

ՄՕՏԵՑԵԼ Է ԺԱՄԱՆԱԿԸ

—

«Մշակի» անցեալ համարում մենք զետեղեցինք Բարձրագոյն հրամանը երրորդ Պետական Դումայի արձակման և չորրորդ Պետական Դումայի ընտրութիւնների մասին.

Ներկայ սեպտեմբեր ամսի 10-ից կը սկսվեն ընտրական գործողութիւններ պետութեան զանազան մասերում.

Նախնական աստիճանում կընտրվեն պատուիրակներ, որոնք գումարվելով միասին որոշ ընտրական շրջաններում՝ կընտրեն Պետական Դումայի անդամներին.

Անդրկովկասի համար դեռ ևս կարգադրութիւն չէ արված նախնական ընտրութիւնների մասին.

Շուտով այդ կարգադրութիւններն էլ տեղի կունենան և մեր ազգաբնակութիւնը կը հրաւիրվի ընտրական սափորների մօտ տալու քուէներ այս ու այն պատուիրակի համար.

Մի շարք յօդուածներով, որոնք լոյս տեսան «Մշակի» մէջ, մենք ծանօթացրինք հասարակութիւնը ընտրութիւններին վերաբերեալ ձևականութիւններին և պայմանների հետ. Միևնոյն ժամանակ մենք յորդորել էինք, որ իւրաքանչիւր անձ, ով իրաւունք ունի ընտրութիւններին մասնակցելու, օգտվի իր իրաւունքներից և գործ դնի օրինական միջոցներ մտցնելու իր անունը ընտրողների ցուցակի մէջ.

Մենք կոչ արինք հասարակութեանը անուշադիր չը թողնել Պետական Դումայի մէջ արժանաւոր ներկայացուցիչ ունենալու հոգսը, հաւատալով, որ Դուման ունի մի որոշ դեր կատարելու թէ ընդհանուր պետական և թէ մեր երկրի կեանքում.

Այժմ, երբ պաշտօնապէս դրված է մեր առաջ ընտրութիւններ կատարելու հրաւէրը և շուտով պէտք է ազգաբնակութեան քուէները որոշեն մեր երկրի ներկայացուցչին Պետական Դումայում, նորից յորդոր ենք կարդում հասարակութեան, որ նրա իւրաքանչիւր անդամը պատրաստ լինի գնալու ընտրութիւններին և տալ իր քուէները այնպիսի անձերի, որոնք, արդարև, կարող են զգալ իրանց կատարելիք գործունէութեան նշանակութիւնը և ամենայն պարտաճանաչութեամբ կը նպաստեն, որ մեր երկրից ուղարկվի Պետական Դումա իսկապէս արժանաւոր մի անձ՝ ծանօթ մեր երկրի գործերին և կարիքներին, ձեռնհաս՝ ըմբռնելու հերթական մեր պահանջների կարևորութիւնը, ընդունակ՝ լսեցնել տալու իր ձայնը համապետական ազգային ներկայացուցչական ժողովում.

Ա. Քալանթար

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

—

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

31 օգոստոսի

Մոսկվա.—(Պաշտօնական). Օգոստոսի 30-ին, Հայրենական պատերազմի 100-ամեայ տօնակատարութեան օրը, Ուսպէնսկի տաճարում կատարվեց հանդիսաւոր պատարագ Նոցին Մեծութիւնների, Կայսերական Գերդաստանի անդամների և բազմաթիւ բարձրաստիճան պաշտօնեաների ներկայութեամբ.

Ապա Նոցին Մեծութիւնները ահագին բազմութեան միջով անցան Կարմիր հրապարակը, ուր հոգևորականութիւնը կատարեց գոհաբանական մաղթանք. Նոցին Մեծութիւններին և ամբողջ Կայսերական Տանը արևշատութիւն մաղթելուց յետոյ երգվեց «յաւերժ յիշատակ» Ալէքսանդր I Կայսրին և Հայրենական պատերազմում ընկած զօրականներին. Այդ պահին պարպվեցին թնդանօթներ և Մոսկվայի բոլոր եկեղեցիների զանգերը ղօղանջեցին. Դրանից յետոյ Նոցին Մեծութիւնները բաց կառքերով դիմեցին Կրեմլի պալատը անհամար ժողովրդի ցնծագին բացականչութիւններով.

Ժամը 4-ին Թագաւոր Կայսրը, Մեծ Իշխանուհիներ Օլգա Նիկոլաեւնան, Տատիանա Նիկոլաեւնան, Մարիա Նիկոլաեւնան և Անաստասի Նիկոլաեւնան այցելեցին նահանգական զէմստվօյի տնայնագործական թանգարանը.

—

Մոսկվա.—Քաղաքապետը Նոցին Մեծութիւնների այցելութիւնը յաւերժացնելու համար ներեց բոլոր վարչական տուգանքները և պատժական բանտարկութիւնները.

Հայրենական պատերազմին մասնակցած գեներալների և օֆիցէրների սերունդները մատուցին Կայսրին հետևեալ ուղերձը. «Մեծ Թագաւոր Ռուսաստանի ծանր փորձութեան 100-ամեայ տարելիցին մենք, նրանց յաջորդները, որոնք արհաւիրքի ահարկու ժամին կրծքով ելան հայրենիքը պաշտպանելու, ժողովվել ենք Քո Ինքնակալ կոչի համաձայն Բորոդինեան դաշտում և Մոսկվայում, որպէսզի վերյիշենք ու յարգենք Թագաւորական պանծալի սպասաւորների յիշատակը. Հաւատա, Թագաւոր, որ մենք ևս այժմ, ինչպէս մեր նախնիք հարիւր տարի առաջ, համակված առ Ցարը և Հայրենիքը տածած միևնոյն անձնուիրութեամբ, պատրաստ ենք հանապազ նուիրել մեր ոյժերը և կեանքը ծառայելու Քեզ՝ մեր Ինքնակալին և սրբազան Ռուսաստանին».

—

Սմօլէնսկ.—Պաշտօնական. Նորին Կայսերական Մեծութիւնը օգոստոսի 31-ին Մոսկվայից գալու ժամանակ բարեհաճեց կանգ առնել Եարցէվօ կայարանի մօտ և ընդունեց այնտեղ Եարցէվօյի գործարանի բանւորների պատգամաւորութիւնը, որը Կայսրին մատուցեց աղ ու հաց.

Նոցին Մեծութիւնները Գահաժառանգի, Օգոստափառ Աղջիկների և Մեծ Իշխան Դմիտրի Պաւլովիչի հետ Սմօլէնսկ ժամանեցին ժամը 2-ին և ընդունվեցին բարձրաստիճան պաշտօնեաներից. Կայարանից Նոցին Մեծութիւնները այցելեցին Ուսպէնսկի տաճարը. Ապա Կայսրը ընդունեց Սմօլէնսկի դումայի ձայնաւորներին և գաւառական քաղաքների պատգամաւորութիւններին. Մի ժամ մնալով ազնուականների ժողովարանում և ծանօթանալով թէյով, Նոցին Մեծութիւնները բարեհաճեցին մեկնել կայարան.

Երեկոյեան ժամը 6-ին Նոցին Մեծութիւնները և Նոցին Կայսերական Բարձրութիւնները մեկնեցին Սմօլէնսկից.

—

Մոսկվա.—Կայսրը սեփական միջոցներից 15,000 րուբլի նուիրեց Մոսկվայի չքաւորներին բաժանելու համար.

—

Կ. Պոլիս.—Կալանաւորվեց երիտասարդ Թիւրք յայտնի քարոզիչ, նախկին պատգամաւոր Հէյլի Աբդիւլլահը, որ բայրամի նախօրեակին տաք հակակառավարական կրակոտ քարոզ էր խօսել Այա-Սօֆիայի մզկիթում.

—

Վիէննա.—«Րէյխս-Պօստը» տպել է մի ալբան եպիսկոպոսի հետ ունեցած խօսակցութիւնը. Եպիսկոպոսը յայտնել է, թէ բայրամը վերջանալուց յետոյ Ալբանիայում ապստամբութիւնը կը վերսկսի. Եթէ Թիւրքիան պատերազմի բալկանեան պետութիւնների հետ, այն դէպքում ալբանները կանգնեն Թիւրքիայի կողմը, որովհետև դէմ են նրա բաժանմանը, այլ կամենում են երաշխաւորութիւն ազատ զարգացնելու իրանց ազգային առանձնայատկութիւնները և դպրոցները եւրոպական կուլտուրայի ոգով. Ալբանիան իր հայեացքը ուղղել է դէպի Աւստրիան, որի կայսրը հովանաւորող է կաթոլիկ ալբաններին. Հարց է—կօգնէ՞ արդեօք նա Ալբանիային.

—

Վիէննա.—Կոր. Բիւրօն հաղորդում է, որ բուլղարական Թագաւորի Վիէննա գալու տեղեկութիւնը սխալ է.

—

Բեռլին.—Կայսրը վերադարձաւ Պօտսդամ.

Զօրախաղերը վերջացան. Օդագնացները բերում էին չափազանց կարևոր տեղեկութիւններ, բայց մութ եղանակին չէ կարելի հրաժարվել հեծելազօրի հետախուզումներից.

—

Լոնդոն.—Զօրախաղերին կարմիր զօրքի հրամանատար գեներալ Մարիօնը իր ամբողջ շտաբով գերի ընկաւ այն գիւղի մօտ, որտեղից ղեկավարում էր իր ոյժերը.

—

Ուրգա.—Եկաւ Սանսայնոյնը, որին ենթարկվելու են բոլոր մինիստրները, ի թիւս որոց նաև դալամները, որոնք սկզբում վայելում էին խուտուխտայի բացառիկ վստահութիւնը.

ՃԱՊՕՆԱԿԱՆ ԿԱՅՍՐԻ ԹԱՂՈՒՄԸ

—

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

31 օգոստոսի

Տօկիօ.—Սկսվեց կայսր Մուցուհիտոյի թաղման կարգը. Յուղարկաւորութեան հանդիսաւոր արօթքներից յետոյ կայսերական պալատի մեծ դահլիճում, որ զարդարված էր սինտոյեան կրօնի ծէսով, մեռածի հոգուն մատուցին օրհնած կերակուր և կարմիր ու սպիտակ մետաքս. Ընծայաբերման հանդիսին երիտասարդ կայսրը և երկու Թագուհիները եկան երեք երթով, որոնց կազմի մէջ էին կայսերական անձերի շքախմբի անդամները. Թաղման մասնաժողովի անդամները և քուրմերը ազգային տարազով էին, կայսրը, կայսրուհին և բոլոր մնացածները՝ եւրոպական զգեստներով, տղամարդիկ պաշտօնական համազգեստներով, ժապաւէններով, կանայք՝ սև սգազգեստներով. Միսակատարութիւնից յետոյ կայսրը, կայսրուհին, պրինցները և պրինցուհիները հերթով առաջ եկան և երկրպագեցին հանգուցեալ կայսրի ուղու առաջ. Քուրմերը սինտոյեան եռաժշտութեան նուագածութեամբ հաւաքեցին զոհաբերութիւնները.

Ուշ երեկոյեան սկսվեց կայսրի թաղումը Իօսիհիտօ կայսրի, օտարազգի ներկայացուցիչների և ժողովրդի խորհրդաւոր ու լուռ միլիոնաւոր բազմութեան ներկայութեամբ. Պալատական բակում վառեցին խարոյկ, որի չորս կողմում ջահեր. Ժամը 9-ի սկզբին նրանց փայլփլող լոյսի տակ առանձին պաշտօնեաներ՝ հին ազգային պալատական սգազգեստներով պալատի դռնը մօտեցրին դիակառքը, լծված ըստ հին սովորութեան հինգ առանձին գոյների եզներով. Այս եզները, հակառակ հինաւուրց սովորութեան, այժմ չեն ստանալու պալատական կոչման աստիճան, այլ կը ստանան կենսաթօշակ և կը կերակրվեն մինչև մահ կայսերական արօտատեղիներում. Դիակառքը ամբողջապէս սև է. սռնին անպայման ընդօրինակված է. շարժվելու ժամանակ դիակառքը արձակում է ճռռող հնչիւններ. Այդ տեսակ դիակառք պատրաստելը կիօտօբնակ 7 փականագործների գաղտնիքն է, որոնք սերունդէ սերունդ պատրաստել են այդօրինակ դիակառքեր կայսերական պալատի համար.

Կայսրի աճիւնը բարձրաստիճան պալատականների, պարլամենտի անդամների և դիպլոմատիական մարմնի պաշտօնեաների ներկայութեամբ հանդիսաւորապէս դրվեց դիակառքի վրա.

Հէնց որ դագաղը կարգաւորվեց դիակառքի մէջ, իսկոյն հանգան բոլոր մոմերը և վառվեցին 800 ջահեր. Յուղարկաւորութիւնը շարժվեց Աօեամի հրապարակի կողմը. Կայսրը, երկու կայսրուհիները և բոլոր պալատական կանայք հետևեցին դագաղին մինչև պալատի դռները. Այժմ երկու կայսրուհիները և բոլոր պալատական տիկնայք հագել էին պալատական տեղական զգեստ և համաձայն պաշտօնական հրամանի մազերը չէին սանրել, որովհետև մազերը պէտք է անկարգ լինեն. Ամբողջ ճանապարհին շարք-շարք կանգնած էին զօրքեր. Դիակառքը շրջապատել էին բարձրաստիճան մի խումբ շքեղազգեստ օֆիցէրներ. Այն բոլոր փողոցների սարքաւորումը, որոնցով անցաւ յուղարկաւորութիւնը, Տօկիօյի քաղաքային ինքնավարութեանը նստեց 250,000 իէն. Ամէն մի տուն զարդարված էր սգի լապտերով սպիտակ թղթից, սև շրջանակով ու մակագրութեամբ՝ «Մենք ողբում ենք մեր կայսրի կորուստը». Սգերթը մտաւ քաղաքի փողոցները. Բոցավառվող ջահերը, տեղական երաժշտախմբի տխուր հնչիւնները, հազարաւոր զինուորների հաւասարաքայլը, պալատական պաշտօնեաների հինաւուրց զգեստները, զինուորականների ոսկեզօծ համազգեստները, մարդկանց ծովը, տեղ-տեղ լռվող հեկեկանքները—այս ամէնը թողնում են անսովոր տպաւորութիւն. Այնուհետև, դարձեալ որոշ ծիսակատարութիւնից յետոյ, դագաղը դրին կայսերական գնացքի մէջ Մոմօյամա ուղարկելու համար.

Գեներալ Նոգին, որ ճապօնական զօրքի հրամանատարն էր Պօրտ-Արտուրի մօտ, և նրա կինը ինքնասպանութիւն գործեցին.

ՆՈՒԽԱ-ՇՈՒՇԻ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՆ

—

Մենք ստացանք Պետերբուրգից հետևեալ հեռագիրը.

Պետերբուրգ, 31 օգոստոսի

«Մշակ» լրագրի 180 րդ համարում գանգատ է յայտնվում Նուշու երկաթուղու հիմնադիրների դէմ, թէ նրանք գրկել են տեղական ժողովուրդը հնարաւորութիւնից՝ գնել այդ երկաթուղու ակցիաները, և դիմում են արտասահմանեան դրամագլխին.

Հիմնադիրները մի քանի անգամ դիմել են տեղական ազգաբնակութեան, բայց ակցիաները չեն տարածվել. Այժմ մենք նորից արտայայտում ենք մեր ցանկութիւնը, որ ակցիաները լայն կերպով գնվեն տեղական ազգաբնակութեան կողմից առանց խտրութեան ազգութեան, և առաջարկում ենք շտա-

պել ձեռք բերել ակցիաներ, որոնց գնման ժամանակամիջոցը վերջանում է հոկտեմբերի 1-ին։ Ազատ ակցիաներ կան 500,000 ռուբլու. վճարները՝ 50 տոկոսի չափով ընդունվում են այժմ, մնացած 50 տոկոսը՝ յունվարին, տեղական բանկերից մէկում։

Շուշու երկաթուղու հիմնադիրներ՝

Դաւիթ-խան Աւան-Իւզբաշեան, Միրզա Սարուխանեան և Ստեփան Ռիսկի։

ԻԹԹԻՀԱԴԸ ԵՒ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ

—

Օսմանեան «Իթթիհադ վէ Թէրաքքը» կուսակցութեան անկումը այն հետեւանքն ունեցաւ, որ Թիւրքիայի հայ ինտելիգենցիան և մամուլը համարձակութիւն ստացան քննադատել «Դաշնակցութիւն» կոչված հայ կուսակցութեան գործունէութիւնը։ Չը կայ Կ. Պոլսի մէջ գրեթէ մի թերթ, որ խիստ կերպով չը քննադատէ Դաշնակցութեան գործելակերպը։

Այսօր առաջ ենք բերում ռուսահայերին լաւ ծանօթ թիւրքահայ գրող Վահան Թէքէեանի հմտալից յօդուածը։

Իթթիհադի գերիշխան տիրապետութիւնը 4 տարուան մէջ այս երկրորդ անգամն ըլլալով կը խոնարհի իր սխալներուն բեռին տակ և իր դժգոհացուցած տարրերուն զայրոյթին առջեւ։

Առաջին անգամ, մարտ 31-ին ալ, երբ ինկաւ, իր սխալները ոչ նուազ յայտնի եղած էին արդէն, բայց որովհետեւ իր դէմ յարուցուած դժգոհութեան շարժումէն յետադիմութիւնը ուզեց օգտուիլ, իր քննադատներէն շատերը, դժգոհ, բայց ամեն բանէ առաջ սահմանադրասէր, ուրախութեամբ տեսան իր վերադարձն ի գլուխ իշխանութեան։ Ասոնք կը յուսային մանաւանդ, որ կոմիտէն պիտի օգտուէր իր առած դասէն, ինչպէս որ կը խոստանար այդ օրերուն, և իր սխալները հիմնապէս պիտի սրբագրէր։ Այսպէս չեղաւ սակայն. իր կորսնցուցած դիրքը վերստին ձեռք ձգելուն պէս՝ ան հետամտեցաւ միմիայն մէկ բանի, նիւթական ուժով զայն անսասան դարձնելու, առանց հոգ ընելու բարոյական ուժը, որ արդարութիւնն ու հաւասարութիւնը գործադրելով և ազատութիւնը ամենուն ապահովելով կը շահուի։ Ուրեմն մակերեսապէս միայն սրբագրեց իր սխալը, իր տկարութիւնը։ Եւ որչափ մեծ զգաց իր նիւթական ուժը, այնչափ լքեց միւսը՝ բարոյականը։ Բանակը իր ձեռքն էր արդէն, ինչպէս կառավարութիւնն ալ՝ երկրիս մէջ իր ունեցած բազմաթիւ մասնաճիւղերը իրեն կարծել կուտային, թէ ժողովուրդն ալ իր հետն է։ Նախորդ խորհրդարանը, որուն ստուար մեծամասնութիւնը նոյնպէս իր կողմը կը գտնուէր, ամենէն առաջ սակայն գլուխ բարձրացուց իրեն դէմ, և ինք անոր հանդէպ ուրիշ բան չգտաւ ընելիք, բայց եթէ զայն ճամբել և անոր տեղ իր հլու կամակատարներէն, անձնուէրներէն կազմուած խորհրդարան մը բերել։ Իսկ հանրային կարծիքը, որ չէր բաւկանար միայն իր համախոհներէն և ընդհակառակը հետզհետէ աւելի դժգոհութիւն կը ցուցնէր, զսպուեցաւ մամուլի և հաւաքմանց ազատութեան վրայ դրուած սեղմումներով։ Ցետոյ՝ որպէսզի միահամուռ իրեն դէմ չելլեն օսմ. պետութիւնը բաղկացնող այն գրեթէ բոլոր ոչ-թիւրք ցեղերը, որոնց իբրեւ ազգ ապրելու իրաւունքը կը ջանար ջնջել աստիճանաբար, ձեռք առաւ անոնց մէջէն պետեր կամ կուսակցութիւններ, զանոնք նըպաստաւորելով ի վնաս անոնց պատկանած ազգերուն, առով միանգամայն թէ խուսափելու համար իր յոռի քաղաքականութեան յարուցանելիք ներքին դժուարութիւններէն և թէ զանազան բաղկացուցիչ ազգութեանց հետ իր վարմունքին մասին խաբելու համար օտար հանրային կարծիքն ու կառավարութիւնները...։ Այս բոլորը անշուշտ իր ուժը կը կազմէին, նոյնիսկ անտեղիտալի կարծուած ուժ մը, զոր խախտելու և փլցնելու համար մէկ քանի շաբթուան կարճ ժամանակամիջոցը բաւական պիտի ըլլար սակայն, նոյն ինքն իր ամենէն զօրաւոր նեցուկին՝ բանակին միջոցաւ...։

Ու հիմա այսպէս, անգամ մըն ալ կը կոտրի Իթթիհադին գերիշխան և կամայական տիրապետութիւնը։ Եւ որովհետեւ այս անգամ յետադիմութիւնն իր գլուխը ծակէն դուրս չհանելու խոհեմութիւնը կունենայ, կրնանք իրապէս գոհ ըլլալ գոռոզ կոմիտէին տրուած այս երկրորդ դասին համար, որ որչափ աւելի ազդու և գեղեցիկ է, որչափ զերծ է պատիժի հին ծանօթ մեթօդներէն, խաղաղ դաս մըն է զոր իրեն՝ Իթթիհադին կը մնայ չխառովել, և որմէ օգտուիլը, եթէ կրնայ, իր ձեռքն է դարձեալ...։

*
* *

Նայելով դէպքերուն և անոնց արդիւնքին վրայ, մասնաւորապէս մեր, հայկական տեսակէտէն, պէտք է ընդունինք, որ Իթթիհադին անկումը անխուսափելիօրէն առաջ կը բերէ և անկումը այն հայ կուսակցութեան, որ համերաշխութեան և գործակցութեան դաշինք կնքած էր անոր հետ, աւելի քան երեք տարիէ ի վեր...

Այս մասին շատ բան կայ ըսելիք, շատ լուրջ և հիմնաւոր բաներ, որոնք կը դատապարտեն Դաշնակցութիւնը և որոնցմէ կը բաւէ միայն յիշել հետեւեալները։

ա) Իթթիհադի քաղաքականութիւնը երբեք չեղաւ ցեղերու պատմա-անհատական գոյութեան նպաստաւոր քաղաքականութիւն մը, ընդհակառակը միշտ ձգտեցաւ զայն խափանելու, ամեն տեսակ նենգ ու ճնշիչ միջոցներով, բայց մեր կուսակցութիւնը—Դաշնակցութիւնը—այդ բանին համար հրապարակաւ տկար գանգատներ արձանագրելով հանդերձ ներքին կապերով միշտ կապուած մնաց Իթթիհադին հետ։

բ) Ադանայի ջարդէն ետք, որուն բուն պատասխանատուները չկրցան գտնել, Իթթիհադը չուզեց իրական արդարութիւն մը գործադրել, խեղդեց ու թաղեց Իթթիհադական Պապիկեանի տեղեկագիրը (որուն հրատարակութիւնը անպայման պէտք է պահանջենք հիմա), հրաժարեցնել հայեր կախաղան բարձրացուց և զոհուած հայութեան կողմէ Եգիպտոսէն իրեն ուղղուած արդարախնդիր դիմումի մը պատասխանեց արհամարհանքով և գրեթէ սպառնալիքով։ Հակառակ ասոր, ճիշդ ատկէ ետքը, Դաշնակցութիւնը դաշինք կնքեց անոր հետ։

գ) Հայկական գաւառներու մէջ ապահովութեան, յափշտակութեան և մասնաւոր ջարդերու ըժդեմ մը հետզհետէ հաստատուեցաւ և ծաւալեցաւ սահմանադրութեան առաջին մէկ-երկու ամիսներուն երջանիկ անդորրութենէն ետք, հայ գիւղացիներու ձեռքէն գրաւուած հողերուն խնդիրը երթալով աւելի սուր կերպարանք մը առաւ և միշտ անլոյծ մնաց՝ հակառակ տրուած հանդիսաւոր խոստումներու. այս երկու կարգի պատճառները տեղի տուին անհուն անհաւոր հայ գաղթումի մը, որուն նմանը շատոնց տեսած չէր ազգը։ Ասոնք պատահեցան ու մինչեւ վերջին օրը կը պատահէին դեռ, և սակայն Դաշնակցութիւնը կը մնար դաշնակից ու գործակից Իթթիհադին։

դ) Դաշնակցութիւնը մեզ կը խաբէր, ըսելով թէ Իթթիհադն իր ձախ ու աջ թեւերն ունի, և այն օրն ուր ձախը աւելի ազդեցիկ ըլլայ՝ մեր արդար պահանջքներուն գոհացում պիտի տայ։ Ձախը, կազմուած Թալէթ, Ջավիդ և ուրիշ բէյերէ՝ որոնք մասնաւորապէս սիրելին էին Դաշնակցութեան, երբ գործի գլուխ անցան՝ ոնէ աջէ աւելի աջ եղան և սակայն հայ յեղ. կուսակցութիւնը մնաց անոր բարեկամ ու գործակից։

ե) Մեր Ցեղ. Դաշնակցութիւնը Իթթիհադին հետ իր դաշինքն ու գործակցութիւնը պահեց ու վերանորոգեց ճիշդ այն պահուն մանաւանդ՝ ուր Իթթիհադը իր ամենէն հակազատական քայլը առաւ, երբ ընդդիմադիրներու քննադատութենէն ազատելու համար՝ խորհրդարանի լուծումին և ամեն ապօրինի միջոցներով իր ուզած խորհրդարանն ընտրելու ձեռնարկեց։ Դաշնակցութիւնը Իթթիհադին ընդդիմադիրները վարկաբեկելու միայն աշխատեցաւ, ընտրութեանց նախապատրաստական և նաեւ գործադրական անթիւ անհամար ապօրինութիւններուն մասին չարձանագրեց բուն գործին ատեն ոչ իսկ դոյզն բողոք մը, և իբրեւ ազգային շահ՝ իր կուսակցական շահը միայն հետապնդեց և երբ անոր մէջ ալ խաբուած զգաց ինքզինքը, այն ատեն միայն պաժամ տրտունջներով վարագուրել ուզեց իր յանցանքը։

զ) Իթթիհադին պէս Դաշնակցութիւնն ալ իր բոլոր ջանքը թափեց, որպէսզի մեր ազգին մէջ մենակը տիրէ, ուզածը ընէ. ատոր համար ամեն միջոց գործադրեց—բուռն և ապօրինի միջոցները մանաւանդ—ի գին ազգ. իշխանութիւնը տկարացնելու և վարկաբեկելու յաջս իթթիհադական կառավարութեան։ Իթթիհադին պէս ան ալ մեր ընտրութիւնները խարդախեց, երբ կրցաւ, սպառնալիքի, ծեծ ու փէտի տակ որոշումներ առնել ուզեց այն ժողովներէն, որոնք իրեններէն չէին կազմուած, հետեւաբար կենդրոնական իրեն. ինքն ալ Իզմիրի մէջ մարդ սպաննել և Պոլսոյ մէջ մարդ ծեծել տուաւ, մարդեր՝ որոնք ազգ. իշխանութեան որոշումը միայն գործադրել կուզէին, մարդեր՝ որ իրեն հետ գաղափարի հակառակորդներ էին միայն, մարդեր՝ որ մամուլի ու խօսքի ազատութիւնը միայն կը գործածէին։ Դաշնակցութիւնը բոլոր այս բաները կրցաւ ընել անպատիժ և առանց իբրեւ մարմին կառավարութեան կողմէ ոնէ արգելքի հանդիպելու, որովհետեւ կռնակը Իթթիհադին տուած էր և ի փոխարէն Իթթիհադն ալ անկէ ծառայութիւններ կընդունէր՝ խորհրդարանին մէջ և դուրսը մերթ յայտնի ու մերթ գաղտնի։

է) Անիկա Իթթիհադէն ուրիշ վարձատրութիւններ ալ կը ստանար՝ կը տեղաւորէր, որքան որ կրնար, իր անդամներն ու համակիրները զանազան կառավարական պաշտօններու մէջ, ամենէն համեստէն սկըսեալ մինչեւ ամենէն բարձր պաշտօնը, մասամբ իրեն համար նիւթական շահ մը ապահովելով ատկէ, մասամբ ալ ազգ. շրջանակի մէջ իր անձնուէրներուն թիւը աւելցնելու համար։ Թէ այս ճամբուն մէջ ան ինչերու կարող կըլլար երբեմն, կը բաւէ միայն յիշել տարաբաղդ Ադանայի օսմ. որբանոցին տեսչութիւնը՝ յանձնուած նախկին խոհարարի մը, որ իր դաշնակցականութենէն զատ ուրիշ ոնէ պատրաստութիւն չունէր այդ պաշտօնին համար։

ը) Դաշնակցութիւնը մեզ ներքնապէս տկարացուց, մեր ազգ. կեանքին բնականոն ընթացքը խափանից, այն պահուն մանաւանդ, ուր համիդեան ըժիմին տաղնապէն հազիւ ազատած՝ պէտք ունէինք խաղաղ ու հաւաքական աշխատանքի, ինքզինքնիս վերանորոգելու համար։ Իթթիհադը, որ կը թուէր փափաքող չըլլալ այդ վերանորոգման, քաջալերեց հայ յեղափոխական եւ ընկերվարական կուսակցութիւնը, և անոր միջոցաւ ներքնապէս վայրկեան մը հանդարտ չթողուց մեզ՝ երբ արտաքնապէս ալ, արդէն, կային ինքը և ուրիշներ՝ իբրեւ կառավարութիւն և իբրեւ դրացի մեզ նեղելու պատրաստ...։

Ահա մէկ մասը միայն, շատ ամփոփ կերպով յիշուած, այն պատճառներէն, որոնց համար մենք ալ մեր կարգին դժգոհ ենք Դաշնակցութենէն։ Անոր դէմ դժգոհութիւննիս չէինք կրնար մինչեւ հիմա վճռապէս յայտնել, որովհետեւ Իթթիհադը կը պաշտպանէր զայն, իբրեւ կառավարութիւն, թէ նիւթապէս և թէ բարոյապէս. բայց հիմա որ Իթթիհադին լուծը կիյնայ, այնչափ խաղաղօրէն կերպով, կուզենք ու կը պահանջենք թօթուել նոյն կերպով Դաշնակցութեան ալ մեր ազգին վրայ դրած լուծը, օրէնքի սահմանին մէջ կամենալով ալ այսուհետեւ արգելք ըլլալ անոր ամեն կարգի ապօրինի գործողութիւններուն՝ գիտնալով որ այսօր այլ եւ կառավարութիւն մը կայ, որ աչք պիտի չգոցէ այդ տեսակ գործողութեանց, քանի որ չունի Դաշնակցութեան հաճելի ըլլալու և հայ ազգը անոր շնորհիւ շարունակ տաղնապի մէջ պահելու ամօթալի քաղաքականութիւնը...։

Վահան Թէքէեան

(«Ժամանակ»)

ՎՈՍՓՈՐԻ ԱՓԵՐԷՆ

—

Ազգային ցոյց

Կ. Պոլիս, 25 օգոստոս

Ազգային ժողովի երէկուան գումարումը իր տեսակին մէջ անօրինակ էր։

Մայրաքաղաքին ամեն թաղերէն հաւաքուած խուռն բազմութիւն մը, մեծ մասամբ գաւառացիներէ բաղկացած, եկած էր ազգ. ժողովին նիստին ներկայ ըլլալու և անկէ պահանջելու համար, որ դարման տարուի գաւառացի ազգայնոց դժբաղդ վիճակին։

Ժողովին նկարագրութիւնը արդէն տեղական թերթերէ կը տեղեկանաք և հաւանական է, որ օտար թերթեր ալ մանրամասնօրէն նկարագրեն զայն, վասն զի բազմաթիւ օտար թղթակիցներ ներկայ էին ազգ. ժողովի նիստին։

Ներկայ գանուող բազմութեան յուսահատական վիճակը ու բողոքողի դիրքը ցոյց կուտայ արդէն, թէ ժողովուրդին տրամադրութիւնը որքան լարուած է և թէ ինչպէս բոլոր ազգը մտահոգուած է յուսահատութեան և գերագրգռութեան։

Պէտք է գնահատել նաեւ ժողովրդին պաղարիւնութիւնը և լրջամտութիւնը, որ հայոց համար անսովոր կրնայ համարուիլ։

Այնպէս որ ժողովրդային յուզման այս նշանը խաղաղ ցոյցի մը հանգամանքը առաւ, և կը յուսացուի, որ իր ազդեցութիւնը պիտի ունենայ ապահովաբար օսմ. կառավարութեան վրայ։

Հայոց յարուցած ազմուկը Բ. Դռան մէջ միշտ արհամարհուած է, երբ օսմ. կառավարութեան դիրքը հանդէպ օտար կառավարութեան ամուր եղած է, իսկ միշտ լսելի, երբ անիկա խնդիր ունեցած է օտար կառավարութեանց հետ։

Հիմա Բերխտոլդի առաջարկին՝ եւրոպական դիւանագիտական շրջանակներու մէջ ծեծուած պահուն հայոց այս խաղաղ ցոյցը, յուսահատական յայտարարութիւնները անպահովաբար պիտի ազդեն թիւրք հանրային կարծիքին վրայ և Բ. Դռան, որ ապահովաբար ներքին նոր խնդիրներ ունենալուն կողմը չէ և չի կրնար ըլլալ։

Սակայն էական կէտը սա է, թէ հայոց հետ խնդիր չունենալու համար Բ. Դուռը քիւրդերու հետ խնդիր ունենալ պիտի ուզէ։

Անիկա գլխաւոր մեկնակէտն է խնդրոյն։ Կառավարութիւնը որքան ատեն որ վճռապէս նախընտրութիւն մը չտայ երկու ազգերէն մէկին ընտրելու, ոչ հարստահարութեան խնդիրը կրնայ լուծուիլ և ոչ ալ քիւրդերու ըմբոստութեան վերջ տրուիլ։

Կառավարութիւնը հաւաստած է պատրիարքը, թէ պիտի պատժէ քիւրդերը։

Հմայեակ արքեպ. Դիմաքսեան ամենէն յոռետես և ամենէն աւելի ազմուկ յարուցանողը՝ հայկական ցաւերու համար, երբ մէկը պատգամաւորութեան անդամներէն, ոչ միայն հայոց ազգ. ժողովին իբր ականատես վկայ հաւաստեց, թէ Արշարունի սրբազանը գիտէ ազդու կերպով իր ձայնը լսելի ընել տալ և բուռն կերպով խօսիլ ու պաշտպանել հայոց ազգային իրաւունքները։

Այս վկայութիւնը մեծապէս կամրացնէր Արշարունի սրբազանի դիրքը ու կը նպաստէր անոր ժողովրդականութեանը, և միանգամայն ոյժ կուտար անոր շարունակելու համար իր դիմումները աւելի ազդու կերպով։

Արշարունի պատրիարք մինիստրներու տուած հաւաստիքներուն հաւատք ունենալու պատճառներ ունենալը յայտնեց։ Հմայեակ եպիսկոպոսը նոյն հաւատք ունենալն հաւաստեց, հետեւաբար կը կարծուի, թէ կառավարութիւնը ոնէ կերպով գոհացում տալու տրամադիր է հայոց։

Արդ, այս պայմաններուն մէջ երէկի ցոյցը, որ ոյժ կուտար ազգին հոգեւոր պետին պահանջներուն, չի կրնար աննկատ մնալ թիւրք կառավարութեան կողմէ և անպատճառ լուրջ ուշադրութեան պիտի առնուի։

Շաւայ

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԲԱՐՁՐԱԳՈՅՆ ՀԵՌԱԳԻՐ Ի ՊԱՏԱՍԽԱՆ ՓՈԽԱՐՔԱՅԻ ՀԵՌԱԳՐԻ

—

Նորին Կայսերական Մեծութիւն Թագաւոր Կայսրը ամենաողորմածաբար բարեհաճել է ուղարկել Մոսկվայից Կովկասի Փոխարքայի անունով հետեւեալ հեռագիրը.

Թիֆլիս, գեներալ-ադիւտանտ կոմս Վորոնցով-Դաշկովին։

Ցանձնարարում եմ ձեզ, կոմս, յայտնել Հայրենական պատերազմի փառաւոր հերոսների յիշատակի օրը իրանց հաւատարիմ հպատակութեան զգացմունքներն Ինձ արտայայտող՝ Թիֆլիսի եւ ամբողջ Կովկասի բնակիչներին իմ սրտագին շնորհակալութիւնը։ ՆԻԿՈԼԱՅ»

Այդ ամենաողորմած հեռագիրը ստացվել է ի պատասխան Ն. Կ. Մ. Կովկասի Փոխարքայի ուղարկած հետեւեալ հեռագրի.

«Մոսկվա, Թագաւոր Կայսրին։

«Բորոդինեան կռւի և 1812 թուի Հայրենական փառաւոր պատերազմի 100-ամեայ տարեդարձը, որ ցոյց տուեց աշխարհին Ռուսաց Թագաւորի, Նրա զօրքի և Նրա ժողովրդի մէջն տիրող ամուր շաղկապը, հանդիսաւոր կերպով տօնեց ամբողջ Կովկասում Ձերդ Կայսերական Մեծութեան հաւատարիմ հպատակ ազգաբնակութիւնը,

---

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԿԱՐՄԻՐ ԾԱՂԻԿ

(Անծանօթին)

I

Ամառվայ վերջին երեկոներից մէկն էր։

Ամարանոցից նոր էի վերադարձել։ Սենեակիս մէջ նստած՝ լամպայի աղօտ լոյսի տակ թերթում էի օրագրիս ցրված էջերը, վերյիշելու վաղուց պատանեկական այն քաղցր մտապատկերները, որոնց վկաները՝ առաջս փռված մի քանի սեւացրած թերթիկներն էին մնացել։

Բաց պատուհանից խոնաւ օդի հանդարտ հոսանքի հետ անդադար ներս էին մտնում լուսատենչ թիթեռները և եռանդուն կերպով պտտվում ճրագիս շուրջը։ Թւում էր, որ նրանք ուզում են թափանցել կրակի անթափանց խորքերը, իրանց համար լուծելու ինչ-որ գաղտնիքներ, որոնց բանալին լափող զօրութիւնների խորքերումն է թաղնված։

Եւ այդ յանդուգն որոնումների մեծ ճանապարհին նրանց փոքրիկ դիակները մէկիկ-մէկիկ թափվում էին օրագրիս վրա կամ անդարձ կերպով սուզվում ճրագի բոցերի խորքերը։

Այդ տարօրինակ, անվհատ արարածները հոգուս մէջ մի անսպասելի զգացում զարթեցրին, որ բանկեց ներսս մոռացված հրով...

... Իջնել մարդկանց մէջ և սիրել առաջին իսկ պատահողին...։

Եւ դուռը կողպելով թողեցի, որ թիթեռները զոհվեն իրանց անձև տենչանքների բոցոտ փայլի մէջ, ու կառքով ճանապարհվեցի բուլվար։

Կառքը սլանում էր աղմկալի փողոցների երկայնութեամբ դէպի ծովափ։ Կառապանիս սպառնալիքներից ստուար բազմութիւնը ճեղքվելով ճանապարհ էր տալիս։

Անդադար դիտում էի այս ու այն կողմ, որոնք օտար չէին ինձ համար։

Իւրաքանչիւր կէտ յիշեցնում էր անհոգ մանկութիւնս, երբ այս մայթի վրայով գլխիկոր քայլում էի ուսումնարան, ապագայիս վառ յոյսերն ու ծրագիրները գլխիս մէջ դարսած։

Ինչպէս կը ցանկանայի նորից դառնալ այն անդառնալի ժամանակին և գրքերը ձեռիս՝ մայթերով անցնել, նստել այն նըստարանների վրա, որոնց յիշողութիւնն այժմ հանգչող փայլի նման երեւակայութեանս մէջ պտտվում է անդադար, նուաղած հոգուս պոկելով դառն հառաչանքներ... որոնք անուրջների փոխված միշտ էլ կռում են ինձ համար տառապանքի յոյզեր։

Ինձ սթափեցրեց երաժշտութեան մի դուրեկան նուագածութիւն, որից յետոյ հանդիսականները իրանց որոտընդոստ ծափահարութիւններով խլացրին լռութիւնը։

Կառքից իջնելուն պէս նետվեցի մարդկանց խմբերի մէջ և սկսեցի նրանց հետ անվերջ պտոյտներ գործել, միշտ էլ կռուելով զգացումներիս հետ։

Երաժշտութիւնը եռում էր, և հսկայական որոտներով մրրկի նման աններուն ոգեւորութեամբ փոթորկում հոգիս։

Ինքնամոռացմամբ մարդկային այդ կենդանի հոսանքի մէջ անհատնում պտոյտներ էի գործում ծառուղիներում։ Զարնվում էի քայլող մարդկանց և առանց ներողութիւն խնդրելու շարունակում ճանապարհս։

Ի՞նչ երկար էր նա...

Ամեն տեղ մարդիկ... Ամենքն էլ զոյգ-զոյգ ճանճի աղջղոցներ էին սփռում լռութեան մէջ։

Կը ցանկանայի իմ ձայնն էլ միացնել այդ ձայների ժխորին. սակայն չը կար գէթ մի կենդանի շունչ, որ շատերի նման ունկնդրէր ձայնիս... գէթ մէկը, որի հետ ես համր ձայներ հանէի հոգուս խորքերում։ Ամենքն էլ օտար էին ինձ։

Ահա մի ծանօթ զոյգ երջանկութեան ժըպիտը դէմքերին անցաւ իմ առջեւից։ Նըստարանների վրա կծկված երկար դիտում էի նրանց, մինչեւ որ մարդկային նոր ալիքներ բռնեցին նրանց տեղը։

Միտքս վայրկենապէս լուսաւորվելուց յետոյ՝ վերստին ծածկվեց անծանօթ ստուերներով։

Մարդիկ իմ առաջ թափառում էին թզուկների նման երկչոտ քայլերով։

Ծանր գլխապտոյտից աչքերս պայթում էին։

Դանդաղ քայլերով մօտեցայ նաւահանգստի ծայրին կանգնած բարկասին, որ պատրաստվում էր ճանապարհվել, և տեղաւորվեցի մի նստարանի վրա։

Կապիտանի հրամանով փոքրիկ զանգը հնչեց, և փոքրիկ նաւը դանդաղ սողաց դէպի ծովի խորքերը։

Խաղաղ երեկոյ էր։ Լուսինը գորշ երկնակամարում անդադար վազում էր և թաղնվում սպիտակ ամպերի ետեւում, ապա ոսկեփայլ ճառագայթները ամպերի ճեղքից արձակելով՝ խաղացնում անշշուկ ծովի հեզ կոհակների հետ։

Նաւը սողում էր անշարժ։ Կամաց-կամաց հեռանում էինք ափից։ Մարդիկ հետզհետէ փոքրանում էին։ Լապտերների ոսկեհուռ սիւները ջրի մէջ շարունակ բեկվելով, անվերջ պտոյտներ էին գործում։

Մեր առաջ փռված էր փոքրիկ բարձրութիւնից դէպի ծովափն իջնող քաղաքը։ Մթութեան միջից բազմաթիւ ճրագները աղմկոտ քաղաքին հեռուից առանձին խորհրդաւորութիւն էին տալիս։ Մարդ ցանկանում էր անվերջ նայել այդ սիրոյ ու ատելութեան, բեկբեկման ու վշտոտ տառապանքի վայրին, միաժամանակ և ափսոսում, որ հեռու է նրանից։

Քաղաքը կամաց-կամաց ծածկվում էր մեր աչքից։ Միայն ծովին իջնող հպարտ փարոսն էր իր բարձրութիւնից լայն աչքերով նայում խորքերը։

Ծովի խոնաւութիւնը անցնում էր մարմնիս մէջ, սակայն ցանկանում էի մոռացվել այդ յոյզեռւտ յորձանքների մէջ։

Նաւը իր ընթացքը փոխելով սկսեց լողալ դէպի քաղաք։

Այդ ժամանակ միայն հայեացքս ընկաւ դէմիս նստարանի վրա նստած մի երիտասարդ կնոջ վրա։

Նրա թախծոտ հայեացքը, որ մինչեւ այդ բեեռված էր իմ վրա, խոնարհվեց գետնի մի անորոշ կէտին։

Երկար հիանում էի նրա այդ դիրքից։ Ցանկարծ նա աչքերը վեր բարձրացրեց։ Մեր հայեացքները երկրորդ անգամ իրար հանդիպեցին։ Եւ ես նկատեցի նրա հայեացքի մէջ մի փայլ, որ տարիներ շարունակ անորոշ կերպով պտտվում էր երեւակայութեանս մէջ։

Սթափվեցի ափի մօտ, երբ ամենքն արդէն իջել էին բարկասից։ Դանդաղ քայլերով անցաւ և մօտիս դեռահաս կինը։ Նրա գոգից ընկնող ծաղիկը չը վրիպեց իմ աչքից։

Շուրջս նայելով վերցրի այն կարմիր ծաղիկը և ամրացրի կրծքիս վրա, որ վայրկեաններ առաջ զարդարում էր անծանօթի կուրծքը։

Սանդուղքների ծայրին սովորականի պէս ինձ հանդիպեց տանտիրոջս փոքրիկ աղջիկն ու սկսեց բարձրաձայն քրքջալ։

— Մեթէ ծաղկի կոթը վերև կը թողնեն, պապը՝ ներքև,—ասաց ու աւելի բարձր քրքջաց։

— Առաջին սխալները ներելի են,—պատասխանեցի ու վերստին փակվեցի մենանոցիս մէջ։

II

Քանի երկար ու ծանր տարիներ են գլորվել այն օրից, երբ նրա անծանօթ հայեացքի յուսատու շողը մրրկեց հոգուս խաղաղ թախիծը, և նրա ջերմութիւնը մարեց իմ սրտի հանգչող փայլի մէջ...

Երբ նրա անգիտակցական նուէրը զարդարեց դալկահար կուրծքս և հոգուս մէջ զարթեցրեց անծանօթ զարնան խելառ անուրջների անհատնում տենչանք...

Երբ նոր թախիծը սրտիս անհուն ծալքերում, անձև տառապանքների մէջ սթափված, բարկասից իջնելով փարվեցի միայնութեան կրծքին...

Կարմիր ծաղկի վերջին փոշիներն ահա ծանր խոհերի տակ տառապող մրրկոտ հոգուս սեղմած՝ քայլում եմ որոնումներիս անծայր ուղիով և լքման ժամերին դողդոջուն ձեռքերով սեղմում շրթներիս։

Այդ վայրկեաններին ես ցնցվում եմ ամբողջ մարմնով և մէջս զգում եմ այն ջերմութիւնը, որ առաջին անգամ զգացի խաղաղ ծովի վրա նրա հայեացքի այն բոցոտ փայլից։

Ինձնից հեռանում է միայնութեան ճնշող գիտակցութիւնը և թւում է, որ սենեակիս մէջ ես հագուստի խշշոց եմ լսում... որ երջանկութիւնը շնչում եմ մէկի հետ միասին։

Ո՞վ էր նա, չը գիտեմ։ Սակայն անծայր տենչանքը ինձ ձգում է անյայտ հեռուներ, ուր գուցէ նա է նիրհում իր թախծոտ սիրոյ հանգչող փայլի հետ։

Խ. Բ.

Բագու

[illegible]

...նակների պատճառով, ամեն մի ժողովրդական համախմբումների միջոցին, դժուար է հաղորդել մանաւանդ հեռագրով, բայց ես չեմ կարող չը փորձել յիշատակելու նրանց անկեղծութիւնն ու միահամուռութիւնը։ Ինձ վստահեցված երկրի զանազան ծայրերից ես ստանում եմ զեկուցումներ տեղական իշխանութիւններից, որոնք գալիս են վկայելու, որ Բորոդինոյի արժանայիշատակ օրը ամենաւրեք ժողովրդական տօն էր և ազգաբնակութիւնը խնդրում էր առ ոտս Ձեր, Թագաւոր, արկանել իր հաւատարիմ հպատակութեան զգացմունքները։ Բոլոր վերոգրեալների մասին բաղդաւոր եմ համարում զեկուցանելու ի Բարձրագոյն տեղեկութիւն Ձերդ Կայսերական Մեծութեան։

«Գեներալ-ադիւտանտ կոմս Վորոնցով-Դաշկով»։ («Кавк.»)

ՄՏՔԵՐ ԵՒ ՓԱՍՏԵՐ

Ի՞նչպէս պէտք է կատարել համազգային մեծ տօնը

«Մշակի» 192-րդ համարում տպված «Հանդէս Ամսօրեայից» քաղուածքը հարկադրում է մեզ Էջմիածնի Յօբելեանական Յանձնաժողովի և Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի լուրջ ուշադրութիւնը հրաւիրել հոկտեմբերի 13-ին Էջմիածնում նշանակված տօնախմբութեան եղանակի հարցի վրա։

Թէ հայ տպագրութեան գիւտի 400-ամեակը և թէ հայ գրերի գիւտի 1500-ամեակը բացառապէս եկեղեցական-կրօնական ակտեր չեն, այլ նախամեծարապէս ազգային-պատմական ակտեր. այդ մասին ոչ մի կասկած լինել չէ կարող։ Հետեւաբար պատմական այդ երկու նշանաւոր ակտերի տօնախմբութիւնը պէտք է լինի համազգային, այսինքն՝ նրան պէտք է մասնակցեն անբացառաբար բոլոր հայեր, առանց դաւանութեան խտրութեան. հետեւաբար և այն ակտը, որով պէտք է յաւերժացվի այդ մեծ յօբելեանը, պէտք է այնպիսի բնոյթ կրէ, որ նրանից օգտվել կարողանայ ամբողջ հայութիւնը։

Ահա այս պէտք է լինի հոկտեմբերի 13-ի տօնախմբութեան էական իմաստը և բովանդակութիւնը։

Այժմ հարց է ծագում, թէ կարելի է իրագործել այդ պայմանները, քանի որ տօնախմբութիւնը նշանակված է Էջմիածնում, Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի նախագահութեամբ. չէ՞ որ Էջմիածինը հայ-լուսաւորչական ժողովրդի հոգևոր կենտրոնատեղին է, իսկ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը միայն հայ-լուսաւորչականների Հովւապետը։ Արդեօք չէր կարելի տօնախմբութիւնը կատարել մի այնպիսի վայրում, կենտրոնում, կամ արդեօք գործի գլուխ չէր կարող կանգնել մի այնպիսի հայկական հաստատութիւն, որ կարողանար համախմբել իր շուրջը ամբողջ հայութեան ներկայացուցիչներին։

Քննելով այն բոլոր պայմանները, որոնց մէջ ծագեց ազգային-պատմական երկու մեծ ակտերի յօբելեանը տօնելու հարցը, մենք եկանք այն եզրակացութեան, որ այդ տօնախմբութիւնը կատարելու նախաձեռնող հանդիսացող ազգային-կրթական հաստատութիւնների մէջ միակ հեղինակաւորը, յարմարը և ազգի ներկայացուցիչներին իր շուրջը համախմբելու յատկութիւն ունեցողը Էջմիածինն էր։ Եւ ահա ինչպէս։

Անկասկած, թէ տպագրութեան և թէ գրերի գիւտի տօնը ամենից աւելի գրական տօն է. հետեւաբար, նրա տօնախմբութեան գլուխ կանգնողը ամենից առաջ պէտք է հայ գրականութեան և տպագրութեան հետ գործ ունեցող, կամ գրական անցեալ ունեցող մի ազգային հաստատութիւն լինի։ Այս առաջին։ Երկրորդ՝ այդ հաստատութիւնը պէտք է հանրածանօթ լինի, հեղինակաւոր և պատմական անցեալ ունեցող։

Արդ, երբ ծագեց այդ մեծ յօբելեանը տօնելու հարցը, հրապարակի վրա իբրև նախաձեռնողներ հանդէս եկան 1) Թիֆլիսում մի խումբ հօրիզոնականներ Լէօի զեկավարութեամբ, 2) Կ. Պօլսում Լարէնց անունով մի արտասովորեալ անձի նախագահութեամբ նրբոյ մի խմբակ, 3) Ամերիկայում Հայ Ուսանողական Միութիւնը և 4) հուսկ յետոյ Էջմիածնի Գէորգեան ճեմարանը։

Գործը փչացնողն եղաւ հէնց առաջին խմբակցութիւնը, որ հրապարակ նետեց հարցը յետին ծուռ մտքով. ոչ թէ գլխաւորապէս տպագրութեան 400-ամեակը տօնելու տենչով, այլ աւելի շուտ՝ «Մշակի» յօբելեանը խանգարելու մտքով։ Եւ պարզ է, որ այդպիսի յետին մտքով և անմաքուր ձգտումներով յղացված մի գործ պէտք է վիժէր, ուստի և Թիֆլիսում կազմված յանձնախումբը ստացաւ միակողմանի, կուսակցական, նոյնիսկ թայֆայական բնաւորութիւն։

Պարզ է, որ այսպիսի պայմանների մէջ ծնված և այդպիսի անձերից բաղկացած մի Յանձնախումբ չէր կարող բնաւ լինել հեղինակաւոր, չէր կարող գրաւել որևէ ուշադրութիւն և վստահութիւն հայութեան կողմից և գլուխ կանգնել այնպիսի մի մեծ և համազգային գործի, որպիսին է տպագրութեան 400-ամեակի տօնախմբութիւնը։ Բացի դրանից՝ Թիֆլիսի Յանձնախումբը դրել էր միայն տպագրութեան 400-ամեակը տօնելու հարցը, մինչ գրերի գիւտի 1500-ամեակը, որ աւելի մեծ և կարեւոր ազգային, պատմական ակտ է, արծարծեցին ուրիշները, և վերջը, պաշտօնապէս դրեց Էջմիածնի Յանձնաժողովը։ Թիֆլիսի կուսակցական Յանձնախումբը աշխատեց «Հորիզոնի» մէջ ցոյց տալ, թէ ինքն ընտրված է ամբողջ հայ մամուլի և մօտ 40 ազգային հաստատութիւնների կողմից, բայց փաստերը եկան հերքելու այդ յայտարարութիւնը։ «Մշակ», «Արօր», «Աղբիւր-Տարազ» չէին մասնակցել այդ Յանձնախմբի ընտրութեան. կրթական հաստատութիւններից Յովնանեան դպրոցը նոյնպէս չէ մասնակցել. իսկ մասնակցող հաստատութիւնների մեծամասնութիւնը այնպիսիներից են, որոնք ոչ մի առնչութիւն և կապ չունեն հայ գրականութեան հետ։ Այդ Յանձնախումբը առմենաշատը կարող էր լինել միայն Թիֆլիսի տեղական Յանձնախումբ, ուրիշ ոչինչ, որովհետև երբ բացի Թիֆլիսից ուրիշ ոչ մի հայաբնակ քաղաք չէ մասնակցել նրա ընտրութեան, նա չէ կարող համարվել նոյն իսկ Անդրկովկասեան Ցօր. Յանձնաժողով, ուր մնաց համազգային կամ կենտրոնական։

Նոյնպէս կենտրոնական կամ համազգային չէր կարող նկատվել Կ. Պօլսում կազմված յանձնախումբը, որ ոչ մի հեղինակութիւն, վստահութիւն չէր կարող գրաւել ում և իցէ կողմից հէնց այն պատճառով, որ նրա նախագահն է՝ հայ մեծ գրող Աբփիարի սպանութեան մէջ կասկածվող մի անձ։

Գալով Ամերիկայի Ուսանողական Միութեան, նա արդէն ինքը ոչ մի յաւակնութիւն չունէր իրան կենտրոնական և համազգային ճանաչել տալու և ունէր տեղական նշանակութիւն։

Ուրեմն, քանի որ տօնախմբութիւնը նախաձեռնող այդ երեք Յանձնաժողովներից ոչ մէկը չունէր համազգային կամ կենտրոնական լինելու հանգամանքը, քանի որ տօնախմբութիւնը համազգային և ընդհանուր դարձնելու համար անհրաժեշտ էր, որ Կենտ. Յանձնաժողովը լինի հեղինակաւոր, ճանաչված հայ ազգի մեծամասնութեան կողմից, կապ և առնչութիւն ունեցող հայոց պատմութեան և գրականութեան հետ, քանի որ այդ բոլէին միակ փոքր ի շատէ այդ պայմաններին համապատասխանող Յանձնաժողովը հանդիսանում է Էջմիածինը, բնական է, որ «Մշակը» և հայ ժողովրդի մեծամասնութիւնը, հայ ինտելիգենցիան ճանաչէր Էջմիածնի Յանձնաժողովը իբրև կենտրոնական։ Եթէ այդ միջոցին նախաձեռնութիւն յանձն առած լինէր ազգային մի այլ գրական կամ կրթական հաստատութիւն, ինչպէս Վիէննայի կամ Վենետիկի Մխիթարեան Միաբանութիւնը, կամ Հայկական Բարեգ. Ընդհանուր Միութիւնը կամ Կ. Պօլսի Հայոց Ուսումնական Խորհուրդը, ոչ մի կասկած չը կայ, որ «Մշակը» կը յարէր նրան։

Ներկայ դէպքում Էջմիածնի հեղինակութիւնը պէտք է ճանաչել ոչ իբրև կրօնական կենտրոնի, այլ որովհետև նա իր ճեմարանով, իր մատենադարանով, իր հնութիւններով մեծապէս կապված և զօդված է հայ գրականութեան, պատմութեան և տպագրութեան հետ։ Ներկայ դէպքում նրա վրա չը պէտք է նայել իբրև կրօնական կամ սոսկ եկեղեցական կենտրոնի, այլ իբրև պատմական, գրական-կրթական կենտրոնի վրա։ Եւ հայ-կաթոլիկները, հայ բողոքականներն ու նրանց կուլտուրական հաստատութիւնները ամենայն իրաւամբ կարող են և պէտք է մասնակցեն համազգային այդ մեծ տօնին, որի մասին Գէորգ V Կաթողիկոսի կոնդակի մէջ ասված է «Վասն կատարելոյ զմեծ յօբելեան քաղաքակրթութեան ազգիս հայոց»։

Այժմ մնում է հոգ տանել, որ Էջմիածնի Յանձնաժողովը՝ մասնակցութեան հրաւէր ուղարկէ անպատճառ ոչ միայն Կաթողիկոսի անմիջական իրաւասութեան ենթարկված հոգևորականութեան, եկեղեցիների և դպրոցների հոգաբարձութիւններին, ուսուցչական կազմերին, այլ և հայկական բոլոր կրթական, լուսաւորական, կուլտուրական, գիտական հաստատութիւններին, կաճառներին, միաբանութիւններին, թէ լուսաւորչական, թէ կաթոլիկ և թէ բողոքական, ազգային ժողովներին և ընկերութիւններին։

Եւ եթէ Էջմիածինը չէ կատարել այդ պարտականութիւնը, նա, յիրաւի, մեծ և խոշոր սխալ է գործել և ինքն առաջուց դատապարտել է ազգային մեծ յօբելեանը կամ «հայոց ազգի քաղաքակրթութեան մեծ յօբելեանը» անաջողութեան։

Բայց դեռ ժամանակ կայ գործելու և ուղղելու սխալը։

Սպասում ենք այդ կէտի մասին լուսաբանութիւն Էջմիածնից։ Շահրիար

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳԱՒԱՌԻՑ

Կենսական մթերքների գները Սղնախում

Սղնախ, 25 օգոստոսի

Ապրիլեան ցրտերը փչացրեցին բարձր տեղերում գտնվող այգիները. դաշտերում գտնվող այգիները լաւ են։ Ասում են, որ այս տարի գինին չի թանգանայ։ Հացի բերքը գաւառում լաւ է, ցորենը ծախվում է 90 կ. մինչև 1 ր., գարին 60—70 կոպ.։ Միրձակայ գիւղերում ընկոյզ չը կայ, ապրիլին ծառերը փչացան. միրգն էլ համեմատաբար քիչ է։ Տաւարի միսը՝ 10 կ. ֆունտը, ոչխարինը՝ 14 կ., պանիրը՝ 20 կ., հացը I տեսակի 4 կ., II տեսակի $3^1/_2$ կ., ձուի 4 հատը 5 կ., լօքօ՝ 15 կոպէկ։

N. N.

Գիւղական մի նոր դպրոց

Հաղբուռթ, 23 օգոստոսի

Ամսիս 17-ին Ղարաբաղի թեմի հայոց եկ.-ծխ. դպրոցների տեսուչ Ա. Առաքելեանը եկաւ Հաղբուռթ՝ պարզելու տեղիս ծխ. դպրոցի հոգաբարձութեան մէջ ծագած թիւրիմացութիւնը։

Տեսուչը կայացրեց հոգաբարձ. ժողով իր նախագահութեամբ և, մտքերի փոխանակութիւնից յետոյ, ընդհանուր համաձայնութեամբ կազմվեց նոր ուսուցչ. խումբ։

Առաքելեանը, օգտվելով ժամանակից, գնաց Հալբուռթի մօտ գտնվող Թաղասեռ գիւղը, հրաւիրեց ծխականներին ժողովի, բացատրեց նրանց ուսման և ուսումնարան ունենալու նշանակութիւնը և առաջարկեց բաց անել Թաղասեռում ծխ. երկսեռ դպրոց։ Թաղասեռցիները մեծ ուրախութեամբ ընդունեցին տեսչի առաջարկութիւնը և նորաբաց դպրոցի համար ընտրեցին հոգաբարձուներ, որոնք ներկայումս շտապ պատրաստում են ուսումնարանի համար անհրաժեշտ առարկաները, որպէսզի սեպտեմբերից սկսվի ուսումը։

Միջոցների սուղ լինելու պատճառով առայժմս դպրոցը ունենալու է մի ուսուցիչ։

Որոշված է, որ յարմարութիւն ունենալուց հրաւիրեն և ձեռագործի ուսուցչուհի։

Թաղասեռցիները իրանց գիւղում բացելով դպրոց՝ յոյս ունեն, որ իրանց օտարբնակ հայրենակիցները չեն մերժի նըպաստել նորաբաց դպրոցին, որի անհրաժեշտութիւնը վաղուց նկատելի է Թաղասեռի պէս մի գիւղում, ուր կայ մօտաւորապէս 200 ծուխ։

Ս.

ՏՊԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Կիսլովօդսկ, 28 օգոստոսի

Ի՞նչ կարելի է գրել կուրորտի կեանքից. ոչինչ, համարեա ոչինչ։ Սակայն ինչքան աչք զբաղեցնող մթնոլորտ է սա. դատարկ է այս կեանքը, բայց հարուստ է. ցոփ է նա, բայց գեղեցիկ. կեղծ և չինծու է, բայց դիւթիչ. լպիրշ և այլանդակ, բայց կենսուրախ։

Եթէ ուրիշ կողմերով մենք յետ ենք մընացել Եւրոպայից, արտաքինով գոնէ, ինչպէս վաղուց նկատված է, մենք զուգահեռական գծով գնում ենք Եւրոպայի հետ։

Ես չեմ կարծում, թէ Պարիզի կոկոտկաները կարող լինէին իրանց տարազներով այնքան էլ բարձր կանգնել կուրորտի կանանցից, սկսած աշակերտուհուց մինչև վերջին պառաւը։ Իսկ երիտասարդները, պատանիները մի-մի դէնդիներ են։ Պարզ է, որ տեղս գտնվողների 90 տոկոսը զբաղված է ոչ այնքան բժշկութեամբ, ինչքան գեղեցկի գաղափարով, զգացմունքների յագուրդով։ Եւ ոչինչ. տողերիս գրողին թըւում է, որ այդ բանը բաւականաչափ աչող է անցնում։ Տարբերութիւնը միայն այն է, որ մեր երկրում ամեն ինչ ոչ այնքան կերտված է, ինչքան այդ ցանկալի էր։

Կողքիս նստած են մի պարոն և մի գեղեցկադէմ կին։ Խօսում են տաքացած և ֆրանսերէն. կինը գրում է։

Ահա նա վերջացրեց նամակը, շպրտեց պարոնի առաջ և, առանց քաշվելու, համարձակ ձայնով ասաց.

— Ապուշ, ստորագրիր....

Ապուշը շատ խոնարհ կերպով վերցնում է գրիչը և ստորագրում։

Ի՞նչ է նամակի բովանդակութիւնը, Ալլա՞հը գիտէ. կինը շատ ուրախ է իր սրախօսութիւնից։

Առաջս մի մեծ գալլերէա է. շարան շարան անցնում են զոյգեր, գեղեցիկ և կենսուրախ, փոքր ինչ հեռու կանգնած են վրացի «իշխաններ» իրանց կապոյտ, սպիտակ և կարմիր չերկեսկաներով։ Նրանք բոլորն էլ Մոսկվայի վաճառականների կանանց պարծանքն են...

Այստեղ են և պաշւից զրկվածները, բոլոր դասակարգերի և բոլոր գրպանների։ Նրանք «մաշված» են և գալկացած. սրտատանջը միայն կարող կը լինէր նրանց ջոկել ամբոխից։ Նրանք կանգնած են և նմանվում են կեղտոտ անձեռոցիկի, որի կարիքը զգացվում է միայն այն ժամանակ, երբ մաքուրը չես գտնում։

Մեծ դեր են խաղում վաճառականների կանայք. նրանց կարիքը աւելի քան մեծ է։

Առաջս նստած են երկու գիմնազիստկաներ, մէկը միւսից գեղեցիկ. նըրանց ճակատը աւելի գեղեցիկ և աւելի պայծառ է, քան փղոսկրը։ Նրանք նայում են նամակիս մէջը և ծիծաղում... Գուցէ նրանց այդ լկտիութիւնն է մասամբ նրանց գեղեցկացնում։ Չը գիտեմ ինչքան ճիշդ է, բայց ասում են, որ կինն այն ժամանակ է միայն հետաքրքրական, երբ փոքր ինչ փըչացած է, կամ փչացած անցեալ ունի...

Կողքիս նստեց մի ուսանող. նա իր աչքերը չռել է ուսանողուհիների վրա. նրա դէմքը աւելի քան երանելի է։ Դէմքի արտայայտութիւնը բաւականութիւնից անցել է ապշութեան, աւելի ապուշ, քան ամբողջ կուրորտի կեանքը...

Յովս. Տէր-Վարդանեան

ԳՏԵՐ ԱՄԱՐԱՆՈՑԻ ԿԵԱՆՔԻՑ

V

Սրդարադատութիւնն ու անաչառութիւնը պահանջում են հրապարակով խոստովանվել, որ տեղիս ակումբի աւագների խորհուրդը իր ամբողջ հոգատարութիւնն ու ունեցած եռանդը մսխել է գլխաւորապէս թղթախաղութեան կամ աւելի ճիշդ է ասել՝ «թղթամոլութեան» ազատ, հանգիստ և ապահով գործունէութեան։

Ջե՞ որ այդ «գործունէութիւնից» ամեն տարի ստացվում է մի խոշոր գումար, որը միանգամից ծածկում է հիմնարկութեան վրա արված բոլոր ծախսերը... Ապա ինչպէս չը սիրել, չը փայփայել, չը խնամել և չը շոյել ակումբի կաթնատու կովերին...

Այդ հայրական հոգատարութեան անմիջական հետեւանքներն են ազարտնի խաղերը, սովորական սկանդալները, տուր ու դմբոցը և ոստիկանութեան միջամտութիւնը։ Եղան դէպքեր, երբ ակումբի գոյութիւնն ուղղակի մազից էր կախված։ Բայց այդ բոլոր կրիտիկական մոմենտները անվտանգ անցան, մոռացութեան մատնվեց։ Թղթախաղութիւնը նոյն ոգով և եռանդով շարունակվեց։ Հերթապահ աւագը և նրա հաւատարիմ շվէյցարը գիշեր և ցերեկ պահապան հրեշտակների նման հսկեցին, որ բնական խաղաղ ճանապարհով կատարվի խաղամոլների գրպաններում դրամի մակընթացութիւնն ու տեղատւութիւնը։

Միայն մի քանի րոպէով մտնենք թղթախաղի սենեակը։

Շուրջդ կանաչ, կոլոր սեղանները, շրջապատված խաղամոլների խիտ շղթայով։

Հիւանդոտ, անչափ յոգնած, ջղային ֆիզիոնոմիաներ... զանազան ազգութիւնների ինքնուրոյն, բնորոշ տիպեր։ Բոլորն էլ խիստ լարված, կենտրոնացած և անհանգիստ...

Ահա կանաչ սեղանի ծայրին ահագին տեղ է բռնել մի մէջ կորած, բաղդաւոր վաճառականը, նրա աջ կողմում մտածմունքի մէջ խորասուզված, թախծոտ կառավարիչը, իսկ ձախ կողմում ուրախ ու անհոգ մակլերը, վերջինից մի քիչ հեռու դեղնահար, հիւանդոտ, կազդուրվելու և հանգստանալու կարօտ դերասան... «բազմաչարչար» ուսուցիչը և ապա պրօֆեսիօնալ խաղամոլը, կալուածատէրը... Եւ այդպէս զանազան խաւերի ու դասակարգերի ներկայացուցիչներ... բոլորն էլ խիստ զբաղված, լարված ուշադրութեամբ, անծայր շահագրգռված և անհամբեր, սպասողական դրութեան մէջ։ Որքան տեղին և ճիշդ են Обломовъ-ի հետեւեալ իմաստալից խօսքերը. «...Войдешь въ залу и не налюбуешься, какъ симметрически разсажены гости, какъ смирно и глубокомысленно сидятъ за картами. Нечего сказать, славная задача жизни! Отличный примѣръ для ищущаго движенія ума! Развѣ это не мертвецы? Развѣ не спятъ они всю жизнь, сидя?».

Ամբողջ հոգով միանում եմ ռուս հեղինակի խելացի նկատողութեան և խորը սրտից անչափ ցաւում, անկեղծ տանջվում, որ մարդիկ իրանց կարճատև կեանքի աննման օրերը, հանգստութիւնը ամբողջապէս նուիրել են ոսկէ հորթի պաշտամունքին։

Մի՞թէ սրանք ժամանակակից հասարակութեան կենդանի դիակները չեն...

Մ. Ղազարեան

Մեծ-Ղարաքիլիսա

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

✦ Թիֆլիսի թեմի կառավարիչ Եփրեմ եպիսկոպոսը, որ ի դէպ է ասել ներկայումս տկար է, արդէն ստացաւ պաշտօնական գրութիւն Էջմիածնից՝ տառերի գիւտի յօբելեանը հոկտեմբերի 13-ին կատարելու մասին։

✦ Վերադարձան արձակուրդից և վերստանձնեցին իրանց պաշտօնները Թիֆլիսի քաղաքագլուխ Ալ. Իվ. Խատիսեան և վարչութեան անդամ Ժուրուլի։

✦ Երէկ, սեպտեմբերի 1-ին, Ներսիսեան դպրոցի նորակառոյց շինութեան մէջ, առաւօտեան ժամը 9-ին, դպրոցի հոգաբարձական և ուսուցչական կազմերի, ինչպէս նաև աշակերտութեան ներկայութեամբ կատարվեց հանդիսաւոր հոգեհանգիստ դպրոցի հիմնադիր Ներսէս կաթողիկոսի և նոր շինութիւնը կառուցանող հանգուցեալ Ալ. Մանթաշեանի յիշատակին։ Ապա ժամը 3-ին տեղի ունեցաւ մաղթանք։ Նոյն օրը ուսումը սկսվելուց առաջ հանդիսաւոր մաղթանքներ կատարվեցին նաև Յովնան-Մարիամեան և Գայիանեան օրիորդաց դպրոցներում հոգաբարձական, ուսուցչական կազմերի և աշակերտուհիների ներկայութեամբ։

✦ Թիֆլիսում Հայրենական պատերազմի 100-ամեայ յօբելեանի առիթով տօնական հանդէսները դեռ շարունակվում են։

✦ Կովկասի Փոխարքային Թիֆլիսում ներկայացաւ ճանապարհների հաղորդակցութեան մինիստրի օգնական Դումիտրաշկօն, որ մեկնեց Կարս։ Ցիշեալ պաշտօնեան ծանօթանում է Կովկասի երկաթուղային գործի դրութեան հետ։

✦ Ալ. Քալանթար մեկնում է Երևանի նահանգը այն նպատակով, որպէսզի ուսումնասիրէ և մի զեկուցում պատրաստէ առաջիկայ համագումարի առիթով կենդանաբուծական նպատակների համար բամբակի սերմերը գործադրելու մասին։

✦ Գիւղատնտես Տիմոֆէեվը նշանակվել է բամբակագործութեան գլխաւոր մասնագէտ։

✦ Ինչպէս յայտնի է, այս տարի եա Թիֆլիսի Արքունական թատրոնում ներկայացումներ կը տայ Իվան Պալիէվի կազմած օպերային խումբը, որի անդամները հետզհետէ սկսել են գալ քաղաք։ Ներկայացումների սկիզբը կը յայտարարվի հաւանականաբար սեպտեմբերի կէսերին։

✦ Մի խումբ դրամատէրեր նախագծել են երկաթուղի կառուցանել Բորժոմից Կարս և Կարսից Օլթի։

✦ Թիֆլիսի քաղաքային ինքնավարութեան 1913 թ. նախահաշիւը արդէն պատրաստ է։ Եկամուտների և ծախքերի հաշուեկշիռը կազմում է 2.804,568 ր. 3 կ.։ Ցիշեալ նախահաշիւը քննվելու է դումայի նիստում առաջիկայում։

✦ Վճռված է պօստը Անդրկովկասից Պետերբուրգ ուղարկել Ռազմավիրական ճանապարհով։ Այսպիսով ստացումը կարճանայ 24 ժամով։

✦ Օգոստոսի 31-ին Թիֆլիսում վախճանվեց խորին ծերութեան մէջ քաղաքային վարչութեան նախկին անդամ և քաղաքագլխի անձնափոխանորդ, Շիօշեանի կտակակատար Լևոն Ելիզբարեանը։ Հանգուցեալի թաղումը կը լինի վաղը։ Իր գրադարանը հանգուցեալը թողել է քաղաքին Պուշկինեան գրադարանի համար։ Քաղ. վարչութիւնը որոշեց. 1) դնել հանգուցեալի դագաղի վրա խաչ թարմ ծաղիկներից, 2) հաղորդել թաղման մասին դումայի ձայնաւորներին և 3) ներկայ լինել թաղմանը ամբողջ կազմով։

✦ Դաշնակահար Յովսէփ Տէր-Դաւթեանը Թիֆլիսում բացել է երաժշտութեան հանրամատչելի դասընթացներ, որտեղից կարող է օգտվել ամեն ոք ցանկացած վճարը տալով ըստ կարողութեան։

✦ Սեպտեմբերի 1-ից Բագուի գծի վրա № 106 և 107 գնացքները երթևեկում են IV կարգի վագոններով։

✦ Թիֆլիսում կազմակերպված «Անդրկովկասի ռուսների ընկերութեան» անդամների ընդհանուր ժողովը նշանակված է այսօր «Սպօրտ» այգում։

✦ Թիֆլիսի նահանգապետը առաջարկել է ոստիկանապետին ամեն աջակցութիւն ցոյց տալ Թիֆլիս քաղաքի հաշտարար դատաւորներին, երբ սրանք՝ համաձայն նահանգական դատարանի նախագահի կարգադրութեան հացի սակագնի խախտման գործերը քննեն հերթից դուրս։

✦ Ստացանք Ե. Սօլօվեանի մի նոր վէպը՝ «Սաւառնող ոգին» վերնագրով։ Վէպը արտատպված է «Արօր» ամսագրից և արժէ 40 կոպէկ։

✦ Քութայիսից հեռագրում են «З. Р.»-ին, որ առաջադէմ ընտրողների խումբը վերջնականապէս թեկնածու է որոշել 4-րդ Պետական Դումայի համար իշխ. Վլադիմիր Միքելաձէին։

✦ Ախալցխացի Բ. Պօղոյեանի կտակի համաձայն՝ տարեկան 580 ր. է տրվելու մի հայ լուսաւորչական երիտասարդի՝ բարձր կրթութիւն ստանալու համար։ Թիֆլիսում համալսարան բացվելու դէպքում՝ յիշեալ թոշակառուն ուսանելու է այստեղ։

✦ Այս ամսի կէսերի մօտ Բագուի դումայն անպայման իր կողմից ընտրելու է Բագուի քաղաքագլուխ։

✦ Բագուից տեղեկացնում են, որ այժմ երկաթուղային կայարանը լի է մահմեդական ուխտաւորներով, որոնք գնում են Մեկկա։ Ամբողջ կայարանի շինութիւնը լեփ-լեցուն է ուխտի գնացողներով, որոնց մի մասը գտնվում է նաև կայարանի շուրջ։

ՕՐՎԱՅ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

✦ Ֆրանսիական քաղաքական շրջաններում հաւաստացնում են, որ մեծ պետութիւններից մի քանիսը արդէն համապատասխան առաջադրութիւն են արել Սօֆիայի կառավարութեանը, մատնանշելով որ նոյն իսկ Բուլղարիայի յաղթութեան դէպքում նա անկարող կը լինի օգտվել նրա հետեւանքներից, որովհետև մեծ պետութիւնները չեն կարող թոյլ տալ անդամահատել Թիւրքիան։

✦ Աւստրիական և գերմանական արտաքին գործերի մինիստրները վերջնական համաձայնութեան յանգեցին արտաքին քաղաքականութեան, գլխա-

ւորապէս Մերձաւոր Արեւելքի հարցերի վերաբերութեամբ։

— Սոֆիայից հեռագրում են, որ [illegible]

— Ամերիկայում [illegible] պատրաստւում են 15,000 կամաւորներ։

— Կ. Պոլսի հայոց ազգ. ժողովը [illegible]

— Կ. Պոլսի հայ մամուլը [illegible]

— Աղքատանոցային [illegible]

— Թիֆլիսի [illegible] Բուլղարիայի [illegible] Մակեդոնիայում բարենորոգումներ [illegible]

— Պարսկաստանի [illegible]

— Բուլղարիայը [illegible]

— Թիֆլիսեան [illegible]

«Neue Freie Presse»-ի թղթակիցը [illegible]

— Բելգրադից [illegible]

«Н. Вр.»-ն հաղորդում է, որ Բուլղարիայի, Սերբիայի, Չեռնոգորիայի և Յունաստանի միջեւ [illegible]

— [illegible]

— Սալոն-ալ-Դովլէն [illegible]

— [illegible]

ղական կամաւոր խմբեր։ Ժողովրդի տրամադրութիւնը հայրենասիրական է։

УПОТРЕБЛЯТЬ

систематически средство, регулирующее органы пищеваренія можно только такое, которое дѣйствуетъ нѣжно и не вызываетъ ни боли ни перерыва въ ежедневныхъ занятіяхъ. Этимъ условіямъ отвѣчаетъ вполнѣ только

СКАВУЛИНЪ

Настоящія коробки „Скавулинъ" содержатъ: большія 40, меньшія 18 пилюль.

(В. 45355) 1—1

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

(ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ՀԵՌ. ԳՈՐԾ.)

31 օգոստոսի

ԲԵՐԼԻՆ։ Գինեկօլօգների կոնգրէսը փակվեց։

ՊԵԱՏԻԳՈՐՍԿ։ Ժելեզնօվօդսկում սեզոնը փակվեց։

ԳՈՄԵԼ։ Իշխանուհի Պասկեվիչան 300,000 ռ. նուիրեց ձրի գինեկօլօգիական հիւանդանոց կառուցանելու համար։

Խմբագիր՝ ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ Ա. ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Ց. ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ
Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԳԱՅԻԱՆԵԱՆ
ՕՐԻՈՐԴԱՑ ԴՊՐՈՑԻ

ազատ դասերի համար ուսուցիչ-ուսուցչուհիների ընտրութիւնը կատարված է. խընդրատուներից առանձին հրաւէր չը ստացողները համարվում են չընտրված։
Ի դիմաց դպրոցի վարչութեան
Տեսուչ դպրոցի՝ Ս. Աբովեան
648. 1—1

ԿԱՐՈՒ ՁԵՒԻ
ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆ ԵՒ ԱՐՀԵՍՏԱՆՈՑ
ՕՐ. Մ. ՔԱԼԱՆԹԱՐԵԱՆԻ

Վերանորոգվում է աշակերտուհիների ընդունելութիւնը։ Ընդունվում են պատուէրներ կանացի և մանկական հագուստեղէնի, մատչելի գներով. առ. ժամը 10 ից մինչև երեկոյեան ժամը 6-ը։ Гановская ул. № 9.
(Ե. Հ.) 644. 3—1

ԲԺՇԿԱԿԱՆ ՖԵԼԴՇԵՐ
Ա. ԵՍԱՅԵԱՆ

Тифлисъ, Семеновская ул., № 9. Ժամը 3—4-ը։

1) «Վեներակ հիւանդութիւնների բժշկարան» բազմաթիւ խորհուրդներով, և ռեցեպտներով։ Անհրաժեշտ գիրք խիրաքանչիւր չափահաս քաւառացու համար, որտեղ չը կան մասնագէտ բժիշկներ, գ. 50 կ.։ 2) «Տրիպեր (Սուսանակ) և նրա բժշկութիւնը», նկարներով, խորհուրդներով և ռեցեպտներով, գ. 20 կ.։ 3) «Անկարմատի շալվարը», նոր վօդէվիլ չափահասների համար, գինը 20 կ.։ 4) «Սօնայի նշանդրէքը» վօդէվիլ, գ. 15 կ.։ 5) «Մինինոյն դաշտում», պատկեր հայ-թուրքական կռիւներից, պատկերներով, գ. 7 կ.։
Դիմել Թիֆլիսի բոլոր գրավաճառներին։ Ինձ դիմողները ճանապարհածախս չեն վճարում։ Тифлисъ, Семеновская ул. № 9.
(Ե. Կ.) 287. 50—36

«ՄՇԱԿԻ» ԽՄԲԱԳՐԱՏԱՆԸ ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ Է
Համալի Մալախարքիրը
Գ. ՍՈՒՆԴՈՒԿԵԱՆՑԻ
Գինն է 30 կոպ.
(Ճանապարհածախքով՝ 38 կոպ.)
Այս գրքի վաճառումից գոյանալիք գումարը յատկացվելու է «ՄՇԱԿԻ» ապահովութեան ֆօնդին։
Հասցէն՝ Тифлисъ, Ред. газ. „Мшакъ" կամ Tiflis, Rédaction du journal arménien „Mschak"

ՀՕՆՕՐՐԷԻ (ՏՐԻՊՊԷՐ) ԴԷՄ
ՆՈՐ-ՄԻՋՈՑ
„SALO—ՊԻՉԻԼԻՆ"

Ներգործում է արագ և արմատականապէս, և բժիշկների վկայութեամբ համարվում է լաւ հաստատուն միջոց։ Գործադրելու ձեռնարկը կցված է արկղիկին։ Իսկականը մետաղեայ արկղներում, հատը՝ 1 ր. և 1 ր. 80 կ.։
Միաժամանակ լաւ է ներգործում թէ սուր եւ թէ յարատեւ բնոյթ ունեցող դէպքերում եւ կարճ ժամանակի ընթացքում վերացնում է ամենայամառ ընթացք։
ՊԱՀԵՍՏԸ՝ Петербургъ, Разъѣзжая ул., № 7, аптека В. Конгейма.
Ուղարկվում է վերադիր վճարով։ Ճանապարհածախքը պօստային սակագնով։
Գտնվում է Կովկասեան Ընկերութեան Դեղային Ապրանքների վաճառանոցում։
(Կ.) (П. 23620) 52—34

Բոլոր գրախանութներում վաճառվում են
Ց. ՏԷՐ-ՄԻՐԱՔԵԱՆԻ
հետեւեալ գրքերը.

1) Դասաւանդութեան ուղեցոյց, օրինակելի դասեր և նրանց տեսութիւնը. . . 1 ր.
2) Իրաշրջանների վերածված թւաբանական խնդիրների ժողովածու, Ա. և Բ. տարիների դասընթացք. . . 30 կ.
3) Հարտման Ռուզամի Իրաշրջանների վերածված թւաբանական խնդիրների ժողովածու։ Գ. տարվայ դասընթացք։ Բ. տպագր. . . 30 կ.
4) Նոյն գրքի Դ. տար. դասընթ. 35 կ.
5) Դեռահասների ազատ ընթերցանութիւնը (տեսութիւն և յանձնարարելու ու մերժելու գրքերի համառ. գրախօսութ.). 40 կ.
6) Դեռահասներն ինչ կարդան (350 յանձնարարելի ու մերժելի գրքերի համառօտ գրախօսութիւն) . . 25 կ.
7) «Ռուդէ», Ժողովրդական դպրոցի մեթոդիկա. փոխ. գերմաներէնից. . . 1 ր. 50 կ.
Պահեստը «ԳԻՐ» գրավաճառանոցում (Тифлисъ, Книжн. магазинъ „ГИРЪ".
(Հ.Հ.) 638. 3—1

ПРИНИМАЮТСЯ
НАХЛѢБНИКИ
Можно съ РЕПЕТИРОВКОЙ.
Монументный пер. № 1, близъ пам. Воронцову, кв. Сирунянъ.
(Ա. Օ.) 646. 2—1

ՄԻ ինտելիգենտ հայ ընտանիք ԸՆԴՈՒՆՈՒՄ Է փոքրահասակ 1 կամ 2
ՆԱԽԼԷԲՆԻԿՆԵՐ
(մինչև 15 տարեկան)։ Ունի բոլոր յարմարութիւնները։ Դիմել «Մշակի» խմբագրատուն, Ս. Եսայեանին։
(Հ.Կ.) 2—2

ՀԱՇՈՒԱՊԱՀԱԿԱՆ ԿՈՒՐՍԵՐ
Գ. ԵՒ Մ. ՏԷՐ-ԴԱՒԹԵԱՆՑՆԵՐԻ
Թիֆլիսում (Նիկօլայեվսկայա փող. № 36, Վորոնցովի արձանի մօտ)։
Մանրամասն տեղեկութիւններ տրվում են Կուրսերի գրասենեակում ամեն օր՝ երեկոյեան ժամը 4—7-ը։
(Ա.Օ.) 579. 25—19

Տ. Մ. ՓԻԼՕՍԵԱՆԻ
Առեւտրական Գիտութիւնների Կուրսերում
Նոր մեթօդով սովորեցվում են
ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ, ԳԵՐՄԱՆԵՐԷՆ և ԱՆԳԼԻԵՐԷՆ
ազատ կարդալ, գրել և խօսել կարճ ժամանակվայ ընթացքում տեսական և գործնական պարապմունքների միջոցով, հանրամատչելի վճարով։ Կազմակերպվում են հասակաւորներից երեկոյեան խմբեր։ Ձրապարակական Դասընթացքներ արտասահման գնալ ցանկացողների համար։ Մանրամասն տեղեկութիւնները և ընդունելութիւնները կուրսերի գրասենեակում—ամեն օր ժամը 10—12-ը և 4—7-ը։ Միխայլօվսկի պր. № 24—4.
(Ա.Օ.) 643. 0—1

ՄԻ ԻՆՏԵԼԻԳԵՆՏ ՀԱՅ ԸՆՏԱՆԻՔՈՒՄ
տրվում է մի հատ լուսաւոր սենեակ բոլոր յարմարութիւններով։ Գերադաս է համարվում տալ ուսուցչի կամ վարժուհու։ Այնտեղ պատրաստում են աշակերտներ կամ աշակերտուհիներ հայոց միջնակարգ դպրոցների համար։
Հասցէն՝ Шелковниковская № 11, բակի մէջ, վերին յարկում։ (Սրաս-Արաղսկայա հրապարակին մօտիկ)։
(Հ. Կ.) 647. 3—1

ՆԻԿ. ՍԱՐԳՍԵԱՆ
ԴԱՍԱԳԻՐՔ ԲՆԱԿԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ
երեք կամ չորս տարվայ դասընթաց ունեցող միդասեան դպրոց. համար
(Մարդ, կենդանիներ, բոյսեր, օդ, ջուր եւ երկիր)
Համաձայն ծրագրի, բազմաթիւ պատկերներով, գինը 50 կոպ.

ԴԱՍԱԳԻՐՔ ԲՆԱԿԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ
հինգ կամ վեց տարվայ դասընթաց ունեցող երկդասեան դպրոց. համար
Մասն I ՄԱՐԴ և ԿԵՆԴԱՆԻ, Բ. բարեփոխած տպ. գինը 60 կ.
» II ԲՈՅՍ » » » 50 կ.
Բոլոր դասագրքերն էլ կազմված են կենսաբանական ուղղութեամբ։
ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ ԵՆ ՆԱԵՒ
1) «Կենդանիների գոյները», գինը 15 կ., 2) «Թէ ինչպէս են տարածվում սերմերը», գ. 20 կ., 3) «Թէ ինչու համար է ծաղիկը», գ. 20 կ., 4) Վիլհէլմ Բօէլշէ, «Մարդու ծագումը», Թարգմ. գերմաներէնից՝ գ. 40 կ.։
(Օ.Մ.) 645. 10—1 Դիմել գրավաճառներին։

ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ Է
Ս. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆԻ եւ Մ. ԶԱՌԱՓԵԱՆԻ կազմած
ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ԴԱՍԱԳԻՐՔԸ
(պատկերներով եւ քարտէզներով)։
Գիրքը կազմված է ըստ ռուսական և ֆրանսիական նորագոյն դասագրքերի, յարմարեցրած յատկապէս ծխական դպրոցների ծրագրին։ Շուտով լոյս կը տեսնի գրքի II մասը VI դաս. դասընթացք։ Պահեստը գտնվում է Թիֆլիսի «ԳԻՐ» գրախանութում և կազմողների մօտ՝ Баку, Армянское училище.
(Օ.Մ.) 8—1

ՈՎ ՉԻ ԺՊՏԱԿԵԼ
սիրելի մարդուց բաժանված լինելու ծանրութիւնը, գուցէ և, շատ կարելի է, նրա հետ յաւիտեան չը տեսնվելու զգացմունքը։ Ինչո՞ր չէիք տալ Դուք, որպէսզի նորից լսէիք հեռացած անձի թանգ և հաճելի ձայնը, կամ թէ կարելութիւն տայիք նրան օտար վայրում լսելու Ձեր ձայնը։ Ո՛չ, վերջապէս, հետաքրքրական չէ լսել իր սեփական ձայնը այնպէս, ինչպէս եղել է առաջներում։ Այդ բոլորը ի կատար ածել կարելի է գրամմոֆոնային ԸՆԴՕՐԻՆԱԿՈՂ պլաստինկաների միջոցով։ Առաջներում եթէ պահանջվում էին թանգարժէք մեքենաներ ձայնագրութեան համար, այժմ այդ բանը հանրամատչելի է դարձված։ Հարկաւոր է միայն բերել տալ մեզանից նորագիւտ ապարատ «ՊԷՐՖԷԿՏ», Դուք կարող էք ստանալ սեփական երգածների պլաստինկաներ, որոնք ընդօրինակած կունենան Ձեր ձայնը, կամ թէ՝ Ձեր ազգականների, բարեկամների և ծանօթների ձայները։ Հին պլաստինկան կարելի է թեթև կերպով հարթել ու այնուհետև նորից գործածել գրութեան համար, և այդպէս կարելի է կրկնել 50 անգամ։ «ՊԷՐՖԷԿՏԸ» տեխնիկայի վերջին խօսքն է գրամմոֆոնային արդիւնաբերութեան շրջանում։ Ապարատ «ՊԷՐՖԷԿՏԸ» 2 ընդօրինակող պլաստինկաներով և հարթող ապէպարատով, որպէսզի լայն տարածած ունենանք, ուղարկում ենք 10 րուբլով։ Մաքսը և ճանապարհածախքը մեր հաշւին։ Փաթեթի համար աւելորդ հաշվում է 1 րուբ.։ Գրամմոֆոնների, կարի մեքենաների, հեծանիւների, կինէմատոգր. ապպարատների և այլն պատկերազարդ կատալոգը ըստ պահանջման ուղարկում ենք ձրի։ Հասցէն՝ Международный экспортъ, Х. Финкельштейнъ. ГЕРМАНІЯ—Берлинъ, улица Кантъ, 120—44. Exporthaus H. Finkelstein, Berlin, Kantstrasse 120—44.
(16,30) (Вил. 56910) 3—1

Առեւտրի եւ Արդիւնաբերութեան Մինիստր. տնօրէնութեան ներքոյ գտնվող
Տ. Մ. ՓԻԼՕՍԵԱՆԻ
ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԳԻՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ ԿՈՒՐՍԵՐՈՒՄ
Թիֆլիս, Միխայէլեան պր. 24/4. Տէլէֆօն № 976.
Տալիս են երկսեռ անձերին մասնագիտական առեւտրական կրթութիւն։
Դասընթացքն աւարտողներին տրվում են ատտեստատներ։
Գործնական պարապմունքները կատարվում են կուրսերում՝ Լօնդօնի Pitman և Պարիզի Pigier դպրոցների ձեւով կազմակերպված Muster-Comptoir-ում։ Նիւթերն առնվում են բէալ կեանքից։ Առարկաներն են. ա) պարտադիր. 1) Հաշւապահութիւն (պարզ, իտալ., գերմ., ֆրանս., ամերիկական, բանկային և գործարանական). 2) Առեւտրական թւաբանութիւն. 3) Քաղաքատնտեսութիւն. 4) Օրէնսգիտութիւն (առեւտրական իրաւունք, մուրհակի կանօնադրութիւն). 5) Առեւտրական թղթակցութիւն. 6) Թւաբանութիւն համրիչի վրա. 7) Վայելչագրութիւն, արագագրութիւն (ամենավատ ձեռքի ուղղումն). բ.) ոչ-պարտադիր. 1) Օտար լեզուներ. 2) Սղագրութիւն. 3) Դակտիլլօգրաֆիա (ռեմինգտօն և այլ. և 4) Առեւտր. թղթակցութիւն օտար լեզուներով։ Պարապմունքները կատարվում են և զատ-զատ։ Ունկնդիրների թւի շատութեան պատճառով բացվում է երկրորդ զուգընթաց բաժանմունք, որը մանաւանդ յարմար է օտարաքաղաքացիների համար։ Ունկնդիրների թիւը սահմանափակված է։ Պարապմունքների սկիզբը սեպտեմբերի 15-ին։ Խնդիրների ընդունելութիւնը առ. ժամը 10—12-ը և երեկ. 4—7-ը։ Ծրագիրը և կանոնները ուղարկվում և տրվում են ձրիաբար կուրսերի շէնքում։ Կուրսերը ֆիրմաներին յանձնարարում են հաշւապահներ, օգնականներ և առեւտր. այլ ծառայողներ՝ կուրսերի ընթացաւարտներից և իրանց ընդունակութեամբ աչքի ընկնողներից։ (Ընթացիկ տարում կուրսերն ունեցել են 228 ունկնդիր, որոնցից 42 հոգի իգական սեռից)։
Կուրսերի հիմնադիր՝ առեւտր. գիտութեան կանդիդատ՝
(Ե. Հ. Կ.) 555. 0—14 Տ. ՓԻԼՕՍԵԱՆ

Ռ. ԽԱՆ-ԱԶԱՏ
ՀԻՆ ԱՇԽԱՐՀԻ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ
170 պատկերով։
Բովանդակութիւն.—1) Ներածութիւն։ 2) Եգիպտոս։ 3) Միջագէտք։ 4) Ասորեստան։ 5) Փիւնիկիա։ 6) Հայաստան։ 7) Արիական ցեղը։ 8) Իրան։ 9) Յունաստան։ 10) Մակեդոնիա։ 11) Հռոմ։
Բացի թեմական ու ծխական դպրոցներում իբրև դասագիրք ծառայելը, «ՀԻՆ ԱՇԽԱՐՀԻ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ» կարող է և ընթերցանութեան համար գործածվել։
Գինն է 1 ր. 25 կոպ.
Դիմել Թիֆլիսի բոլոր գրավաճառներին։
Պատրաստվում է «ՄԻՋԻՆ ԴԱՐԵՐԻ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ»։
(Հ. Կ.) 633. 4—2

ԱՌԵՒՏՐԻ ԵՒ ԱՐԴԻՒՆԱԲ. ՄԻՆԻՍՏՐ. ԻՐԱԽԱՍՈՒԹԵԱՆ ՆԵՐՔՈՅ ԳՏՆՎՈՂ
ՀԱՇՒԱՊԱՀԱԿԱՆ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔՆԵՐ
Ն. Ռ. ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆԻ
(Գոյութիւն ունի 1895 թ.)
Հեղինակ առեւտրական հաշւապահութեան ձեռնարկի և զանազան մասնագիտական ձեռնարկների։
Տալիս է երկու սեռի անձանց մասնագիտական առեւտրական գիտութիւն 4-ամսեայ դասընթացքում, ամենօրեայ պարապմունքներով։
Դասընթացքներում անցնում են.—Առեւտրական և արդիւնաբերութեան զանազան ճիւղերի հաշւապահութիւն, նաւթարդիւնաբերութեան և նաւթագործութեան ճիւղի հետ միասին, զանազան մեթօդներով, կատարեալ խրացումն կրկնակի իտալական սիստեմով և առեւտր. թւաբանութիւն, առեւտր. նամակագրութիւն, մուրհակային և առեւտրական իրաւունքներ, քաղաքատնտեսութիւն, վատ ձեռագրի ուղղումն։
Ոչ պարտադիր առարկաներն են՝ 1) Օտար լեզուներ, 2) Ստենօգրաֆիա (սղագրութիւն) և 3) Ռեմինգտօնի վրա գրել։
Ուսուցիչները բարձր կրթութիւն ստացած մասնագէտներ են, որոնք գործնականապէս և տեսականապէս պատրաստված են ամեն մի առարկայի համար առանձին։
Վկայագրերը տրվում են մինիստրութեան թոյլտւութեամբ։
Պարապմունքների սկիզբը սեպտեմբերի 15-ից։ Խնդրագիրների ընդունելութիւնը ամեն օր, առաւօտեան ժամը 9—11-ը, երեկոյեան 5—7-ը։ Ծրագիրը և կանոնները տրվում և ուղարկվում են ձրիաբար։ Դասընթացքներին կից հաստատված են քիչ պատրաստված անձանց համար առանձին պատրաստողական և լրացուցիչ դասարաններ ռուսաց լեզուի և թւաբանութեան համար։
Անձամբ և նամակներով դիմել՝ Тифлисъ, Учредит. Бухг. Курсовъ Н. В. Абраамяну, Николаевская, 22, Телефонъ 7—44.
(Կ. Հ. Ե.) 568. 0—9

ՇԻՆՈՒԹԵԱՆ ՆԻՒԹԵՂԷՆՆԵՐԻ ՊԱՀԵՍՏ
Ինժեներ Ի. Ս. Պօնդօյեվի
Թիֆլիս, Ելիզավետին. փ. № 164, անկիւն Բակինսկայա փ.։ Տէլէֆօն № 10—93.
ՊԱՀԵՍՏՈՒՄ ԿԱՆ
ՑԵՄԵՆՏ ԵՐԿԱԹԷ ԳԵՐԱՆՆԵՐ
ԵՐԿԱԹ—անկիւնի, կաթսայի, բիֆլէնօյ, տանիքի՝ սև և ցինկով պատած։ ԱՍՖԱԼՏ սրգրանեան։ ԳՈՒԴՐՕՆ, կրակի դիմացող աղիւս և կաւ։ Շինութեան և փուչ ԱՂԻՒՍ, ԿՂՄԻՆՏՐ մարսէյլեան տեսակի և այլ առարկ.։ Աղիւսի սեփակ. գործարան Թիֆլիսում։ Ամեն տեսակ շինարարական նիւթեղէն. համար տրված պատուէրները կատարվում են շուտափոյթ։
(Չ.Ու.Կ) 617. 50—5

Типографія канцеляріи Намѣстника Его Императорскаго Величества на Кавказѣ Лорисъ-Меликовская улица, домъ казенный